

tv-15 naš TOVARIS

Št. 9
8. marca 1984
Leto XXII

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

Omahovanj in zastojev ne sme biti

Člani centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije so na 12. seji sredi prejšnjega tedna soglasno ugotovili, da je pri izvajanju stabilizacijske politike šele pričakovati odločilen prevrat. Lanski gospodarski rezultati pričajo, da je mogoče vztrajati pri stabilizaciji, hkrati pa so opozorili, da morajo biti tovrstna prizadevanja v prihodnje odločnejša in učinkovitejša.

Član predsedstva CK ZKJ Petar Matić je v uvodu poudaril, da mora zveza komunistov takoj začeti najodločnejšo akcijo v treh smereh. Čimprej moramo sprejeti sistemske rešitve in ukrepe ekonomske politike za uresničitev prve faze dolgoročnega stabilizacijskega programa, zagotoviti nemoten potek in rast proizvodnje in izvoza ter poskrbeti za krepitve materialnega temelja združenega dela.

V nadaljevanju je Petar Matić poudaril, da smo pri uresničevanju gospodarske stabilizacije nedosledni. Očitni so tudi odpori in omahovanja pri prevzemanju stabilizacijskega bremena. Naloga komunistov pa je, da ugotovimo vzroke za takšno stanje. Delovni ljudje in občani so začeli dvomiti o naši pripravljenosti, sposobnosti in doslednosti za izpolnjevanje samoupravno dogovorjene politike, zakonov in odločitev. Zaradi naše nedoslednosti in neodločnosti, ki se kaže marsikje, slabi zaupanje v državne in družbene ustanove ter v partijsko in državno vodstvo. Po njegovih besedah so nasprotovanja stabilizacijski politiki različna. Ne nesprotu-

jejo jim samo tisti, ki imajo v zakupu birokratski, tehnološki in kakšen podoben monopol, ampak tudi tisti del gospodarstva in družbe, ki ima privilegiran položaj v družbi in delitvi. Tem ugaja, če bi država še naprej ostala razsodnik v proizvodnji in delitvi. Petar Matić je tudi poudaril, da je uresničevanje nalog, ki jih nalaga dolgoročni program gospodarske stabilizacije, najpomembnejša politična naloga, ki jo moramo opraviti brez omahovanj.

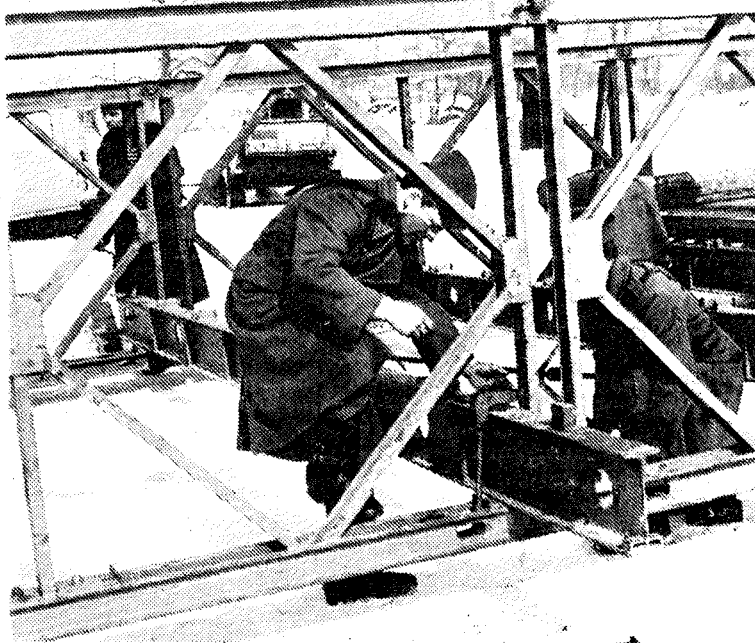
Predsednik predsedstva CK ZKJ Dragoslav Marković je v sklepni besedi med drugim poudaril, da smo po posvetih v predsedstvu naše partije in tudi na podlagi uvodnega referata in razpravah v CK ugotovili, da ni potrebno sprejemati novih sklepov. Idejnopolične opredelitve za svoje delo že imamo. Jasno so začrtane in konkretizirane v sklepih devete in desete seje CK, v dolgoročnem programu gospodarske stabilizacije in resoluciji o družbenogospodarskem razvoju in ekonomski politiki v letošnjem letu. Naša poglavitna dolžnost je, da te opredelitve in naloge odločno uresničujemo. Zato moramo nenehno preverjati, kako uresničujemo te sklepe in nujno vedno znova odločno spodbujati družbeno akcijo. Kajti breme problemov, ki jih je treba reševati, in nalog, ki jih je treba uresničevati, je dejansko težko in zapleteno, da ne smemo dovoliti zastojev in omahovanj, ki so tudi objektivno navzoča v okoliščinah, ko se spopadamo s tako resnimi problemi.

Bojan Kuntarić

8. marec – dan, ko droben cvet
pove več od besed
njim, ki so rodile življenje,
njim, ki so žrtvovale življenje.

Čestitamo!

Ob prazniku inženircev

V spomin na 7. marec 1943, ko je pionirska četa vrhovnega štaba pri Jablanici porušila most na Neretvi, praznujejo svoj praznik inženirske enote naših oboroženih sil. Začetki razvoja te zvrsti segajo v prve dni upora proti okupatorju in njegovim domačim pomočnikom. Kmalu je imela skoraj vsaka partizanska enota tudi enoto, ki je opravljala različna inženirska dela. Veliko so prispevale inženirske enote pri obnovi naše domovine, hkrati pa so krepile bojno pripravljenost svojih pripadnikov in tako tudi obrambno pripravljenost Jugoslavije. Danes imajo inženirski na voljo najodobnejšo opremo in tehniko. Kljub temu da je njihova prva naloga visoka bojna pripravljenost, ki ji namenjajo največ pozornosti, najdejo tudi čas, da pomagajo ljudem. Gradijo ceste, mostove, napeljujejo vodovodne ter telefonske kable in drugo. Namesto da bi vse to delali na poligonih, delajo na terenu. Tako se usposablja in dviguje svojo bojno pripravljenost in pomagajo k razvoju naše družbe.

B. K.

Priznanja ob obletnici izhajanja

Delavci delovne skupnosti, člani uredniškega odbora, sveta revije, sodelavci, predstavniki izdajateljev in predstavniki slovenskega javnega življenja, poveljstva Ljubljanskega armadnega območja in Teritorialne obrambe Slovenije so s skromno slovesnostjo počastili petnajstletnico izhajanja Naše obrambe.

Slavnostni govornik je bil član predsedstva Slovenije Lojze Briški, ki je med drugim poudaril, da petnajst let ni dolga doba, a vendar dovolj, da se pokažeta vrednost in pomen neke revije. Naša obramba je s svojo tehtno, zanimivo in pestro vsebino, z domiselno oblikovno ureditvijo in ilustrativnostjo od številke do številke pritegovala pozornost bralcev in tako potrjevala upravičenost svojega obstoja. Razvila se je v pomembno obrambno-varnostno revijo, ki ima za slovenske razmere zavidljivo visoko naklado. Postala je že pravi družinski časopis, kar je za tako vrsto revij redkost ne le v Jugoslaviji, temveč verjetno tudi v svetu. Ta uspeh je toliko pomembnejši, ker smo ga dosegli v republiki, ki ji nekateri odrekajo vojaško tradicijo.

Republiški sekretar za ljudsko obrambo Martin Košir je izročil predsedniku sveta revije Danijelu Lepinu priznanje republiškega sekretariata, predsednik mestne konference ZRVS Alojz Hren pa plaketo MK ZRVS.

Priznanja revije Naša obramba so za posebne zasluge pri ustanovitvi revije in razvoju njene vsebinske zasnove prejeli Stanko Petelin, Danijel Lepin, Rudolf Hribnik, Milko Štolfa in Slavko Korbar.

Za ustvarjalno delo pri vsebinskem in grafičnem oblikovanju revije oziroma za njen prodor v vse strukture SLO in DS ter med delovne ljudi in občane pa so priznanja prejeli Miroslav Ulčar, Jelka Štefanič, Branko Jerkič, Bojan Fertin, Gizela Saje, Janez Japelj, Jakob Černe, Vlado Kraševac in Stane Kotnik.

Franc Šetinc, Mile Pavlin, Iztok Franko, Ivo Tominc, Leo Korelc, Jože Švigelj, Polde Štrukelj, Tone Zabkar, Vlado Ribarič, Tomaž Terček, Rudolf Likar, Gorazd Tomič, Janez Hartman, Marjan Garbajs, Vlado Štimac in Pavle Gregorc so prejeli priznanja za novinarski, publicistični, fotoreporterski in likovni prispevek oziroma za popestritev vsebine revije z enigmatiko. Priznanja pa sta poleg trinajstih dolgoletnih sodelavcev pri razširjanju Naše obrambe po krajevnih skupnostih prejela tudi Boris Burdych in Milan Ilersič iz CGP Dela.

B. K.

Foto: M. Garbajs

Dupljanski tek

Vse je že kazalo, da letošnjih dupljanskih tekov Po poteh Kokrškega odreda ne bo. Obilno sneženje minuli teden pa je le omogočilo, da so prizadevni organizatorji lahko pripravili 9. smučarske teke minulo nedeljo v Dupljah, ki se jih je udeležilo okrog 1.800 tekačev. Prireditelji se je začela že v zgodnjih jutranjih urah s prijavo tekmovalcev, sprejemom gostov in borcev Kokrškega odreda, sejo častnega odbora, polaganjem vencev k spomenikom padlim in končno z odhodom na prireditveni prostor. Med udeleženci letošnjega dupljanskega teka so bili tudi številni nekdanji borci NOV, ki so se enakovredno merili z ostalimi. Proga očitno zanje ni bila pretežka, saj so na cilju zbrali še dovolj moči in skupno zapeli partizansko »Nabrusimo kose«. Več o tej že tradicionalni prireditvi berite na zadnji strani.

Jože Čurin

»Mir, sožitje, razorožitev«

Ljubljana bo v nedeljo, 11. marca, prizorišče nadvse pomembne manifestacije, ki bo pomenila novost; želeli pa bi bilo, da tudi določeno prelomnico v našem izpovedovanju privrženosti miru in sožitju med narodi. Tega dne se bodo na razstavišču v Ljubljani zbrali predstavniki sindikalnih organizacij treh sosednjih dežel, Slovenije, Furlanije-Juljske krajine in avstrijske Koroške. Cilj tega zbora naj bi bil složna manifestacija narodov sosednjih dežel za mir, za sožitje in za razorožitev.

Ni potrebno izgubljeni dosti besed, da bi z njimi dokazali, v kako nevarnem in usodepolnem času živi celotno človeštvo ne glede na to, na katerem območju sveta živi. Politika sile, vmešavanja, opiranja na oboroženo moč, napeljevanja na urejanje spornih zadev z orožjem, z vojno, je postala prevladujoča metoda v sodobnem svetu, ki si jo zlasti lastijo in oprijemljejo blokofske sile. Evropa, ki so jo vse doslej – kljub njeni ostri blokovski delitvi in kljub občasnim napetostim ter množini orožja, nakopičenega na evropskih tleh – vojni viharji puščali ob strani, je zdaj v dejanski nevarnosti za njen mir. O tem bolj kot zgovorno pričajo sovjetske rakete SS-20 v evropskem delu Sovjetske zveze in oborožitev s takimi raketami tudi Češkoslovaške in vzhodne Nemčije, pa morda še kakšne države vzhodne Evrope, prav tako kot priča tudi nameščanje ameriških raket pershing 2 v nekaterih zahodnoevropskih državah.

Spričo splošnih razmer na svetu, spričo obilice kriznih žarišč in vojn, spričo nenehnega zaostrovanja odnosov med blokovskima velesilama, predvsem in pa zlasti spričo neustavljive oboroževalne tekme, v katero sta se s tako silo zagnali blokovski velesili, je navzočnost najsodobnejšega raketnega orožja v Evropi nadvse zloslutno znamenje, ki mora spodbuditi vse miroljubne sile Evrope in sveta k skupnemu odporu proti oboroževalnim tokovom, ki se zgirajo čedalje huje nad celotno mednarodno skupnostjo.

Nihče, niti posameznik niti nobeno gibanje, a tudi nobena vlada in država se ne more v takih razmerah izogniti dolžnosti in odgovornosti, da vse svoje sile namenja boju za mir, za enakopravnost med narodi, za sožitje med državami, ne glede na razlike, ki jih ločujejo, in za razorožitev. Razorožitev se danes postavlja pred vsem človeštvom, pred vsemi narodi kot eno izmed prvih, najbolj usodnih in najbolj daljnosežnih vprašanj. Jugoslavija je kot neodvisna in neuvrščena država vselej izvajala široko dejavnost za mir, najsi bo v mednarodnih okvirih, v Združenih narodih, na zborih neuvrščenih in drugod, najsi bo v odnosih in sodelovanju s posamičnimi državami, ne glede na to, ali so neuvrščene, nevtralne ali pa pripadnice tega ali onega bloka.

Vendar, lansko leto, ko smo bili priča množičnih

protivojnih in protiboroževalnih akcij stotisočev in milijonov ljudi po vsem svetu, je bilo dokaz, kako vprašanje miru in razorožitve ne more biti zgolj stvar vlad in posamičnih organizacij raznih držav, pač pa je stvar, ki neposredno zadeva milijonske množice in vsakega pripadnika slehernega naroda posebej. Svet je pri tem morda utegnil dobiti vtis, ko da so jugoslovanski ljudje, delavci, mladina, ženske, kratka občani naše države zgolj neprizadeti opazovalci številnih množičnih akcij proti vojni in proti oboroževalni tekmi, ki so se v preteklosti zvrstile po ulicah evropskih in drugih mest, kajti takih akcij pri nas ni bilo. Očitno je, da je prišel čas, ko tudi naši ljudje, naša mladina, celotna javnost, tudi javno izpovedo svojo obsodbo politike sile vojne, oboroževanja, podjarmljanja z orožjem drugih narodov in podobno. Prišel je čas, ko naj naši ljudje pokažejo, da so pripravljeni v vsakem času zlititi se z milijonskimi množicami širnega sveta in v tem okviru zlasti Evrope v skupen boj za »mir, za sožitje, za razorožitev«, kar je vodilno geslo nedeljskega zbora sindikalnih organizacij treh sosednjih dežel v Ljubljani.

Svetovni in evropski položaj terja od nas, da ta prva javna manifestacija za mir ne bo ostala zgolj izjemen, enkratni dogodek v slovenskem glavnem mestu.

Drago Košmrlj

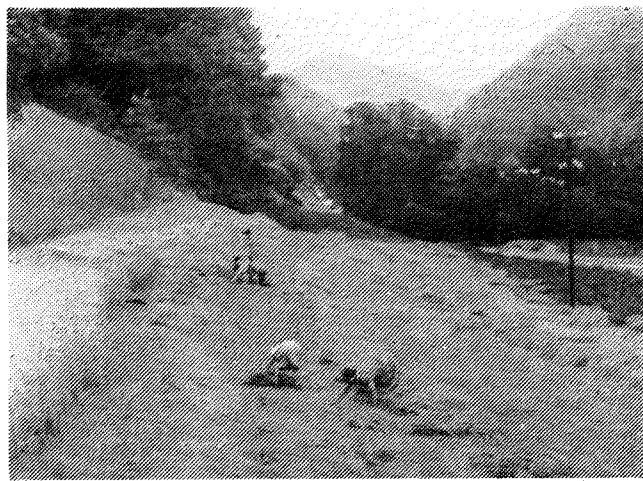
Pred spomladansko setvijo

Ali bo letos drugače?

Kljub temu da je snega še precej, pa se vedno bolj bliža čas spomladanske setve. Številni ljudje se sprašujejo, kako bo potekala letos. Ali bo tako kot prejšnja leta ali bo kaj drugače, to je bolje. V naši republiki bo po zagotovljenih odgovornih vse v redu. Zagotovljenih je dovolj umetnih gnojil, kakovostnih semen in zaščitnih sredstev. Manjše težave se obetajo le pri oskrbi z gumami za poljedelske stroje.

Dobro kažejo tudi ozimni posevki. Čeprav smo jeseni s pšenico zasejali približno 50 tisoč hektarjev polj, kar je tri tisoč hektarjev manj, kot smo načrtovali, še ni nič izgubljene. Te bomo spomladaj zasejali z jaro pšenico in koruzo. Zato so povsem upravičena pričakovanja, da bomo odkupili toliko pšenice, kot smo načrtovali. Odkup pa bo dobro potekal le pod pogojem, da bo dovolj koruze za zamenjavo. Zaradi ukrepov zveznega izvršnega sveta te poljščine trenutno ni mogoče dobiti na tržišču. Če bo še naprej manjkalo koruze,

jo bo naša republika uvozila. Vse več naših kmetov se odloča tudi za setev silažne koruze, in po predvidevanjih naj bi jo letos posejali na 24 tisoč hektarjih polj. Z jarimi žiti naj bi posegali 65000 hektarjev polj, na 6000 hektarjih sladkorno peso in na 30 tisoč krompir. Na več kot štiridesetih tisočih

hektarjih pa bomo pridelali krmne rastline.

Po vseh teh podatkih bo v Sloveniji obdelan vsak hektar nižinske zemlje. Do konca tega srednjeročnega obdobja pa ne bo v pušči niti hektar zemlje.

Precej drugače pa bo v drugih republikah. Kot že vrsto let bo precej polj neobdelanih. Ne glede na to, čigava je ta zemlja, bi morala biti obdelana. V Jugoslaviji se vse premalo zavedamo, kako pomembna je hrana. V prihodnosti bo to eno

najpomembnejših strateških orožij, ki pa ga ne znamo uporabiti. Kako pomembna je pridelava hrane, kaže tudi podatek, da bi Jugoslavija lahko odplačevala letošnje tri milijarde dolarjev dolgov tujini, če bi pridelala tri milijone ton pšenice več in jo prodala. Ljudje, ki dosti potujejo po Jugoslaviji, predvsem pa po žitornih območjih, pravijo, da je zelo žalostno gledati neobdelana polja, ki jih je zelo veliko. Ko zori pšenica, so nepregledna zlata polja, prekinjena z neobdelanimi njivami.

Zavedamo se moramo, da bi z izkoriščanjem vseh polj pridobili tudi precej novih delovnih mest in tako nekoliko ublažili problem nezaposlenosti. Zato moramo pozdraviti akcijo mladine iz Novega Sada. Od odgovornih v občinah in krajevnih skupnostih je namreč zahtevala, naj ji dovolijo obdelavo polj, ki so neobdelana zaradi starosti lastnikov ali pa zato, ker so ti v tujini. Tako bodo rešili dva problema. Mladiki, ki so nezaposleni, bodo dobili delo, hkrati pa se bo tudi izboljšala preskrba Novega Sada s povrtninami. Takšne akcije so posnemanja vredne in bi jih lahko začeli tudi pri nas v Sloveniji. **Bojan Kuntarič**

S seje Sveta za ohranjanje in razvijanje revolucionarnih tradicij in spomeniško varstvo pri predsedstvu RK SZDL

Konkretni načrti dela, koordinirana akcija

V sredo so na seji Sveta za ohranjanje in razvijanje revolucionarnih tradicij in spomeniško varstvo pri predsedstvu RK SZDL Slovenije konstituirali ta organ in potrdili osnovne smernice njegovega dela za to leto. Predsednik sveta je postal Ivan Dolničar, predstavniki organizacij, organov in drugih, ki konstituirajo ta svet, pa so: Zvezo prijateljev mladine predstavlja v novem mandatnem obdobju Ivo Bajt, republiško konferenco ZSMS Silvana Košuta in Jože Dežman, RK SZDL Primož Heinz, CK ZKS Ivan Križnar, Muzej ljudske revolucije Slovenije Stane Mrvič, Svet RTV Lado Pohar, sindikate Slovenije Zdravko Troha, restavratski center Franc Vardjan, RK SZDL Marija Serdoner-Lavrenčič, nato pa še predstavnik zavoda za šolstvo in predstavniki

ZZB NOV: Lado Pohar, Zdravko Klanjšček in Mira Svetina.

V prvi vrsti so navzoči ugotavljali, da je bilo v zadnjih dveh mandatnih obdobjih, ko je svetu načeloval Albert Jakopič-Kajtimir, delo tega organa uspešno. Da so se sicer člani sveta srečevali z vrsto problemov, ki pa so jih v okviru svoje pristojnosti in pristojnosti sveta reševali, kolikor je bilo najbolj mogoče.

Na sredini seji so (kot na nekaterih drugih organih) ugotavljali, da je zastopanost mladih še vedno prešibka, saj gre nenazadnje tudi pri samem delu sveta za podružbljanje, kar pomeni, da se tu ne bodo zbirali predvsem nekdanji borci, ki bi sami sebi razvijali izročila, ampak gre za delo, ki ga morajo prevzemati mlajši kadri. S tem vprašanjem je bila po-

vezana tudi razprava o svetih za razvijanje izročil, ki delujejo v okviru občinskih konferenc SZDL. Zlasti v teh, so menili razpravljalci, bo treba še odločneje zahtevati ustrezno kadrovske zasedbe, tako da bodo v njih delovali zares ljudje, ki jim je delo na tem področju blizu in bodo za to tudi kaj dejansko storili.

Ponovno so obravnavali kritiko mladih, da gre za preveč formalne organiziranosti (ki seveda ne velja ozko za področje razvijanja izročil, ampak širše) in ugotavljali, da bodo morali programe dela oblikovati ne le po posameznih organih, ampak predvsem po oblikah dela. To pa pomeni tudi konkretno odzivnost na posamezne nekritične, povprečne kritike in posploševanja negativnih pojavov v naši družbi. Cilj dela tega sveta je torej

tekoče povezovanje z vsemi, ki delujejo na področju razvijanja in prenašanja izročil revolucije in NOB na mlajše rodove, skrb nad kontinuiteto dela tudi na občinski ravni in nenazadnje tudi prek republiških okvirov. Prav zato so člani sveta zdaj že drugič izrazili potrebo in nujnost, da bi podoben svet oblikovali na ravni federacije, v zvezni konferenci SZDL.

Med drugim sta bili v tokratni razpravi močnejše izraženi še dve misli: da smo skozi sredstva javnega obveščanja o posameznih vprašanjih (problemih predvsem) obveščeni vse preveč skozi »škandale«, kot da je to pravi izraz vsega našega dela in prizadevanj; delegati so tudi opozorili, da bo prihodnje leto obletnica osvoboditve Jugoslavije in Slovenije, da obletnica poslednje bitke v Evropi in kar je še pomembnejše, da bo to obletnica štirih desetletij nove Jugoslavije. Zato bi morali to zaznamovati ne le s proslavo in slavnostnim govorom, ampak z resnimi pregledi dela štirih desetletij po posameznih področjih razvoja naše družbe.

B. Ž. J.

Od tedna do tedna

Od tedna do tedna

V pogovorih, ki jih je imela jugoslovanska delegacija pod vodstvom Vidoja Žarkovića na obisku v Sovjetski zvezi, so tako pravi uradno poročilo – z zadovoljstvom poudarili uspešnost in kontinuiteto razvoja prijateljskih odnosov in plodnega sodelovanja med državama in izrazili pripravljenost še bolj utrditi in razširiti sodelovanje na podlagi spoštovanja načel, ki jih vsebujejo beograjska deklaracija iz leta 1955, moskovska izjava iz leta 1956 in drugi dokumenti. ■ Sovjetska zveza je na zadnjem zasedanju Varnostnega sveta glasovala proti prihodu čet Združenih narodov v Libanon, ki naj bi nadomestile ameriške, francoske in italijanske vojaške enote. Za resolucijo so glasovale med drugimi tudi vse v Varnostnem svetu zastopane neuvrščene države. Tak izid glasovanja je pomenil udarec libanonskim pričakovanjem, pa tudi Franciji, ki je bila pobudnica predloga o četah Združenih narodov v Libanonu. ■ Osrednjo pozornost je svetovna javnost namenila obisku libanonskega predsednika Amína Džemajela v Siriji, kjer se je sešel s sirijskim predsednikom Asadom. Vrh tega so za njim obiskali Sirijo tudi voditelji poglavitnih opozicijskih sil v Libanonu. Džemajel je odšel v Damask, ker mu drugo ni kazalo, če hoče še kaj pomeniti v svoji deželi. Namen obiska naj bi bil pretrganje sporazuma z Izraelom in pa pobotanje z opozicijo doma. ■ Iransko-iraška vojna je v zadnjih dneh, ko so se Iranci odločili za velike ofenzivne akcije proti Iraku, prerastla v izredno ostre medsebojne spopade, ki so terjali na obeh straneh zelo velike človeške žrtve. Vsaka stran je – kot ves čas vojne – sebi pripisovala zmago, vendar je očitno, da tudi zadnji dogodki na bojiščih potrjujejo vso nesmiselnost te dolgotrajne vojne.

Od tedna do tedna

Od tedna do tedna

Okrogla miza o Jožetu Srebrničju

Komite občinske konference ZKS Nova Gorica je ob 100-letnici rojstva in 40. obletnici smrti narodnega heroja in delavskega voditelja Jožeta Srebrničja pripravil v mali dvorani novogoriškega Kulturnega doma okroglo mizo o življenju in delu tega primorskega revolucionarja. Poleg Srebrničevih soborcev so se je udeležili številni družbenopolitični delavci, delavci iz Slovenije in zamejstva. Med njimi so bili Miha Ravnik, dr. Joža Vilfan, Jože Šušmelj, Lidija Sentjunc, Boris Race, Darko Bratina in dr. Mirko Primožič.

Ob okrogli mizi, ki jo je vodil Stefan Cigoj, so s svojimi prispevki sodelovali dr. Franc Rozman, dr. Milica Kacin-Wohinz, Vincenzo Marini, Ivan Bratina, Slavica Plahuta in Danilo Perčič. Seveda so v razpravi sodelovali tudi Lidija Sentjunc, Mario Lizzero-Andrea, Giovanni Padovan-Vanni, Branko Marušič in drugi. Srebrničev soborec Danilo Perčič se je dotaknil v svojem poročilu zadnjih dni Jožeta Srebrničja, ko je po vrtnitvi z zborovanja v Kožbani nesrečno utonil 11. julija 1944 v valovih Soče. Slavica Plahuta je obravnavala vlogo Jožeta Srebrničja v NOB, Milica Kacin-Wohinz pa nekatere nove ugotovitve in spoznanja iz sicer redkih zgodovinskih virov.

V veži Kulturnega doma pa je Goriški muzej pripravil razstavo slik in dokumentov o življenju Jožeta Srebrničja. Med drugim so slike z njegovega zadnjega govora, ki ga je imel v Kožbani v Goriških Brdih, pa nekateri dokumenti, ko je bil v internaciji na otoku Ventotene, na Ustici in v Reniciju, slike iz Solkana, kjer je bil tudi rojen itd.

Janez Alič

B. Ž. J.

Med celjskimi borci Večjih problemov ni

Že leta nazaj je celjska borčevska organizacija posvečala precejšnjo pozornost zdravstvenemu in socialnemu varstvu svojih članov in pa seveda njihovim stanovanjskim vprašanjem. Skoraj vsi problemi so dandanes rešeni ali pa vsaj tako, da ni razlogov za nezadovoljstvo. Nekako tako je izzvenela tudi ocena lanskega delovanja organizacije, njen predsednik Ivan Melik-Gojmir pa meni, da bi sicer lahko še storili tu in tam kaj na področju zdravstvenega varstva, zlasti pri razporejanju ljudi, ko gre za zdravljenje v specializiranih ustanovah, zdraviliščih, ipd.

Vsi celjski borci so bili v minulemu letu temeljito seznanjeni z gospodarskim položajem. Do težav, s katerimi se spopadamo, so bili izrazito kritični, po mnenju predsednika Melika celo preveč. Odrerkanje da, zagotavljajo, vendar za vse enako in brez izjem. Borci so se tudi domeni, da v svojih okoljih delujejo izrazito optimistično in pomirjevalno, nikakor pa ne črnogledno in razdiralno. Temeljito so pretresli nekatere pojave, ki razburjajo ljudi,

obsodili nepoštenje, nedisciplino in malverzacije, manipulacije z ljudmi, nemoralnost nasploh in premajhno vrednotenje znanja in dela.

Lani je bilo v Celju in okolici precej prireditve, povezanih z zgodovino NOB, vendar je treba žal, znova ugotoviti, da se kaj prida od ustaljenih klišejev niso odmaknile. To velja za zbor borcev 14. divizije in za nekatere druge. V neposrednem stiku z muzejem revolucije zbirajo gradivo, vendar hkrati tudi priznavajo, da je tukaj še precej praznih lis.

Veliko delo na tem področju je opravil pokojni Franjo Fijavž, trenutno pa ga prav tako uspešno nadaljuje kustos muzeja revolucije, Jože Vurcer.

Tudi letos bo v Celju nekaj proslav, ne nameravajo pa postaviti nikakršnega spomenika več, morda le še kakšno skromnejše obeležje.

»Klasičnih problemov pravzaprav nimamo, problemov torej, ki so včasih pekli naše borce. Na stanovanjskem področju gre zlasti za zamenjave. Ljudje so stari, ne morejo hoditi po stopnicah, nekaterim ne ustreza

suh zrak v stanovanjih s centralno kurjavo in podobno. Radi bi stanovanje zamenjali. Tu nastopijo problemi, ki pa jih še kar uspešno rešujemo – z razumevanjem samoupravne stanovanjske skupnosti,« je več ali manj zadovoljen Ivan Melik. Moti ga le, da kar naprej poudarjamo, koliko denarja gre za borce, kar mnogo ljudi žali in postavlja na stranski tir. Koliko denarja gre, pravi Melik, za katerega nihče ne

ve in vendar tudi nihče ne kaže s prstom nanj.

S sredstvi, kolikor jih imajo na voljo, letos so jim jih povečali za 26 odstotkov, pač rešujejo težave, kakor vedo in znajo. Čestokrat je treba zagotoviti spremstvo borcu, ki gre v zdravilišče, ker tega ne zmore sam. Torej priskoči na pomoč borčevska organizacija. Tu in tam podeljuje enkratne pomoči. Naredi pač, kar more.

M. Strašek

Obetavna anketa

Borčevska organizacija »Dušan Kraigher-Jug«, ki združuje borce celjskega mestnega jedra, je vsekakor ena največjih v mestu: v njej je namreč nekaj več kot 150 članov. Je zelo aktivna in se zelo trudi, da bi bili njeni člani karseda zadovoljni. V to prizadevnost gotovo sodi obširna in dobro pripravljena akcija zbiranja podatkov, ki naj bi dovolj natančno prikazali organizacijo in nekega posameznika. Anketni listi so sestavljeni tako, da je mogoče dobiti kolikor toliko zanesljiv vir podatkov, s tem pa seveda tudi pomagalo pri delu organizacije. Anketa je dobesedno s prstom pokazala na vrsto večjih ali manjših težav, ki jih bo mogoče s pomočjo dobljenih podatkov lažje in ustrezneje reševati. Težave se, po besedah Igorja Lotriča, predsednika borčevske organizacije, skrivajo predvsem pri socialnih vprašanjih, četudi ne v zaskrbljujočem obsegu, v stanovanjski problematiki, tudi v zdravstvenem varstvu in še kje.

Natančnejša slika borčevske organizacije »Dušan Kraigher-Jug« bo jasna kmalu. Anketa bodo razčlenili do letne skupščine, ki bo v kratkem, takrat pa bodo na voljo tudi rezultati.

mst

Obiskali smo nekaj primestnih borčevskih organizacij ZB – idejna sila in moralna moč družbe

Borci so danes, povezani v svojih organizacijah, navzoči v našem družbenem in političnem življenju tako rekoč na vseh področjih. Njihova vloga se še zdalec ne omejuje zgolj na reševanje specifičnih nalog v okviru ZB, pač pa je njihovo navzočnost močno čutiti tako v ZK, SZDL, ZRVS, RK, DPM in v drugih organizacijah ter društvi našega samoupravnega sistema. Saj je prav to, da so kot moralna sila z močjo svojih izkušenj in iskrenega prepričanja navzoči povsod, tudi eden glavnih ciljev borčevske organizacije. Pri tem nikakor ne gre za monopolna prizadevanja te organizacije, ampak le za spoznanje, da lahko oni, ki so z orožjem v roki dokazali svojo privrženost socialističnemu razvoju Jugoslavije in osvoboditvi delovnega človeka skozi sistem družbene-

ga samoupravljanja, še naprej prispevajo k razvoju, seveda ob tem, da stalno spodbujajo in vabijo k sodelovanju tudi mlade, da jim postopoma prepuščajo pobudo. To pa ni vselej tako preprosto in samo po sebi umevno, kot se sliši. Miloš Kovačević, predsednik ZB v KS Urška Zatlje, in Stane Cunder (predsednik) ter Franc Koželj (podpredsednik ZB v KS 7. september) pravijo, da sta pripravljena za opravljanje samoupravnih funkcij in nalog daleč največji prav med borci. Tako na njihovih ramenih sloni večji del samoupravnega življenja v KS. Seveda se trudijo, da bi pritegnili tudi mlajše, a brez večjih uspehov. Vzrok za to bi morda lahko iskali v pre zaposlenosti teh ljudi, saj se delovni dan za marsikoga konča šele ob štirih, potem pa je treba opraviti še marsi-

kaj doma ali pa si celo večati življenjski standard z dodatnim delom. Časa pa tudi energije za družbeno-politično delovanje tako zmanjka, kar pa ni čisto opravičljivo.

Bolj uspešno v samoupravnem življenju svoje KS z mladimi sodelujejo v Zadobrovi. Tudi tu je ena strateških nalog borčevske organizacije, da med saoupravljalce pritegnejo čim več mladih, pravi predsednik tamkajšnje organizacije ZB tovariš Stane Bobnar.

Tudi v Spodnji Senici, ki je že čisto kmečka KS, so s sodelovanjem z mladimi zadovoljni, je povedal predsednik šele leta 1981 ustanovljene organizacije zveze borcev Andrej Veber. Tudi sicer nimajo posebnih težav, ki so pogosto zlasti v mestu, na primer finančnih. Za redno delovanje organizacije ne potrebujejo veliko denarja,

za socialno varnost članov pa je poskrbljeno z enkratnimi denarnimi pomočmi in priznavalnimi; marsikomu omogočijo tudi okrevanje v zdravilišču. Čeprav Andrej Veber tega ni posebej poudaril, pa je jasno, da se z razpoložljivimi sredstvi prebijajo tudi zato, ker marsikaj naredijo sami, pa tudi prazhtevni niso. Tako so že leto po ustanovitvi svoje osnovne borčevske organizacije postavili spominsko ploščo dvanajstim padlim borcem iz KS Spodnja Senica, ki v družbi še dveh spomenikov (eden je posvečen 400-letnici kmečkih pultov na Slovenskem, drugi pa upodablja osebe iz Finžgarjeve drame Veriga, ki jo tukajšnja igralska skupina pogosto uprizarja) postaja del kronike tega kraja.

Težje se prebijajo z razpoložljivim denarjem borci v

bežigrjskih KS Urška Zatlje in 7. september. Predvsem jim manjka denarja za redno dejavnost, zato so res minimalno članarino (12 dinarjev) prostovoljno nekoliko zvišali. Zelo nerodno je namreč, če v blagajni ni niti toliko, da bi lahko skromno počastili jubilarne enkrat v letu; za vsakoletno srečanje borcev, ki se ga mnogi veselijo že veliko prej, pa morajo poseči v svoje žepce. Nekaj je v teh dveh KS tudi težjih socialnih primerov, ki jim ZB sicer pomaga po svojih močeh, vendar pa je bistvo problema spet denar, tega pa je zdaj, ko ga primanjkuje na vseh področjih, tudi za izboljševanje socialnega položaja borcev manj. Podobno je o svoji KS in ZB v njej povedal tudi tovariš Stane Bobnar. Marsikaj bi radi še postorili, izboljšali, volje in pripravljenosti za to je dovolj, le denarja zmanjkuje. Predvsem bi bilo treba urediti vodovod, kanalizacijo, telefonsko napeljavo, ceste in še veliko drugega v stari vasi. Prav tu, v najslabše urejenem delu Zadobrove, živi največ starejših prebivalcev, ki so za kraj veliko naredili in mu dali svoj pečat.

Zanimalo nas je tudi, kako gledajo borci na ohranjanje in negovanje izročil NOB v šolah. Vsi naši sogovorniki so si bili edini, da je največ odvisno od kvalitete sodelovanja s šolo. Bežigrjski organizaciji v KS Urška Zatlje in KS 7. september imata z osnovno šolo Danile Kumer zelo dobre odnose. Skupno pripravljajo proslave in prireditve, marsikdaj pa borci tudi sami pripovedujejo o svojih dogodivščinah med vojno. Če jim uspe pripovedovati živo in nesuhopárno, če se s svojim pripovedovanjem približajo otrokovemu svetu, lahko tako verjetno najbolj uspešno mlademu rodu predajajo bogato dediščino, je menil tovariš Cunder.

Kljub temu da v Spodnji Senici in njeni bližnji okolici ni šole, pa stiki članov ZB in osnovnošolske mladine so. V glavnem se razvijajo prek kulturne dejavnosti, na primer pri pripravi proslav, ko članom ZB priskoči na pomoč šola. Vsaj kdaj, pa kdaj, ponavadi za 22. december, pa se nekdanji borci odpravijo tudi do šole, kjer otrokom pripovedujejo, kaj vse so doživeli med vojno.

Sodelovanje s šolo je izredno plodno v Zadobrovi, gotovo tudi po zaslugi ravnateljice, ki je za tesne stike z ZB še posebej zaslužna. Pohvali-

jo se lahko, da skupaj urejajo celo čisto šolske zadeve. Glede samega načina, kako skušamo izročilo NOB prenašati na mlajše rodove, pa tovariš Bobnar meni, da je marsikdaj še vse preveč formalno, statistično. Poglavitni pa niso podatki, bistveno je, da mladi iz te dedišine posrkajo tiste človeške kvalitete, ki so se izoblikovale med vojno, ko se je v boju za osvoboditev domovine začela preobraziti tudi zavest človeka. Prav v tem, da prek negovanja in ohranjanja izročil NOB postopoma dosežemo humanistično prevzgojo naših ljudi, tovariš Bobnar vidi glavni smisel. Zato ga ni strah, da bi bogastvo izkušenj in kvalitet, ki jih je ustvarila vojna, zbledelo, ko borcev nekoč ne bo več. Tisto bistveno, tisto, kar ima na mlade ljudi, ki svoje osebnosti šele oblikujejo, vzgojni učinek, bo živelo naprej, pa čeprav v malo mistificirani obliki, kar pa nikomur ne more škoditi.

Drugače pa so o tem premišljali tovariši Kovačević, Cunder in Koželj, ki so bili glede tega, da je živ, neposreden stik borcev z mladimi najuspešnejši in najustreznejši pri prenašanju in negovanju teh izročil, nekoliko zaskrbljeni. Že sedaj opažajo, kako jim za nekatere stvari, ki bi jih radi izpeljali, manjka kadrov. Brez dvoma pa bi se v splošnem strinjali z mnenjem tovariša Bobnarja.

Za konec nas je zanimalo še, kako borci danes, po štiridesetih letih od osvoboditve naše domovine, gledajo na to, kako živimo. Se jim zdi današnje stanje drugačno, kot so si ga zamišljali, ko so izbojevali zmagi? Pravzaprav ne. Velikanski napredek smo dosegli v gospodarstvu, kulturi, znanosti, razvili pa smo tudi sistem družbene samoupravljanja, ki vsakemu posamezniku omogoča, da se realizira kot svobodno, ustvarjalno družbeno bitje. Vse seveda ne poteka brez zapletov, a tega tudi ne smemo pričakovati, kajti napredek je mogoče dosegati le skozi boj nasprotij. Iz tega raste nova kvaliteta. »Človeštvo pa mora iti stalno naprej, za to se in se bodo borci bojevali neprestano«, je zatrdil tovariš Bobnar. To pa je tudi ena bistvenih idej, ki jo borci zapuščajo mladim rodovom z željo, da jo ponesejo s sabo kot vodilo in napotilo pri ustvarjanju novega, boljšega sveta.

Breda Sivec

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

Maribor – Želijo pomagati našemu glasilu

Krajevna organizacija ZB NOV Ob parku v Mariboru se je na svoji letni konferenci v februarju soglasno odločila, da prispeva za TV-15 2.500 din, da bi s tem olajšala finančni položaj borčevskega glasila. Vsota res ni ne vem kako visoka, vendar bi znesek brez dvoma narasel, če bi se mala krajevna organizacija ZB v Sloveniji odločila za podoben korak.

Poleg tega je odbor krajevne organizacije ZB Ob parku pozval članstvo, naj se borci, ki doslej še niso bili naročeni na TV-15, nemudoma naročijo nanj. Moralna dolžnost vsake krajevne borčevske organizacije na Slovenskem je, da priporoči članom, ki še niso naročniki, naj se naročijo na svoje glasilu. To bo najbolj učinkovita podpora listu, ki je naš in čigar usoda nam ne bi smela biti tuja. Treba bo znova in znova prepričevati člane ZB, ki niso naročeni na TV-15, naj se – predvsem tisti z nižjimi dohodki raje dopovedo čemu drugemu in ne listu, ki piše o njih in skrbi za njihovo usodo.

Dušan Mevlja

Radovljica – volilno programske konference krajevnih organizacij ZB

Po januarskem sklepu občinskega odbora ZZB NOV Radovljica bodo od 1. marca do 10. aprila potekale v vseh dvajsetih krajevnih organizacijah ZB v občini volilno-programske konference. V občini je še 3.030 članov, povprečna starostna struktura pa je že 68 let, kar se kaže tudi v vedno bolj šibkem zdravstvenem stanju pa tudi vse večji umrljivosti. Samo lani je umrlo v občini 95 borcev. Kljub temu je velika večina še vedno tako ali drugače vključena v družbenopolitično življenje in krajevno samoupravo v

svojih okoljih. O tem, kakšno je bilo njihovo delo in delo organizacije ZB NOV ter njihovih organov v preteklih dveh letih, bo tekla beseda hkrati, ko bodo sprejeli tudi delovne programe za leto 1984/85. V nekaterih organizacijah bodo izvolili nova vodstva, v vseh drugih pa potrjevali sedanja vodstva. Razprave, ki bodo brez dvoma tako kot vedno plodne in koristne, bodo tudi izhodišče za oblikovanje smernic občinske organizacije. Volilno-programska konferenca občinske organizacije ZZB NOV pa bo verjetno maja.

JR

Postojna – Izročila so neusahljiv vir in naloge

Predsedstvo mestne organizacije ZB Postojna in njegova komisija za zdravstvena vprašanja borcev in aktivistov NOB sta imela sejo 16. februarja 1984. Razpravljali so o zdravljenju borcev in aktivistov NOB v naravnih zdraviliščih, o predlogu za podelitev priznanj OF KS Postojna, o okvirnem programu občinskega odbora ZB NOV Postojna, o razvijanju in ohranjanju izročil NOB in socialistične revolucije ter nazadnje še o finančnem poročilu MO ZB NOV Postojna.

Člani predsedstva so se zaustavili pri izročilih NOB in socialistične revolucije. Borci so bili navzoči povsod, kjerkoli se je pokazala potreba po razvijanju in nadaljevanju izročil NOB, socialistične revolucije in spomeniškega varstva. Če ne bi borci opozorili RK SZDL – Sveta za ohranjanje in razvijanje tradicij NOB in spomeniškega varstva (ki ga je vodil Albert Jakopič-Kajtmir), o potrebni obnovitvi vojaškega pokopališča v Postojni, ne bi bilo še danes obnovljeno. Naš delegat je na konferenci opozoril na to. Kajti ko je ta odbor MO ZB NOV poklical načelnika komi-

teja za splošne zadeve in občo upravo SO Postojna, le-ta ni niti vedela, da obstaja tako pokopališče v Postojni.

Žal pa tudi v MO ZB NOV Postojna niso vsi tako delavni, kot bi bilo zaželeno. Kaže vsaj tako, da smo zaposleni zato, da smo primerno nagrajeni, kaj naredimo, pa ni toliko pomembno, ali pa vse skupaj prepuščamo toku časa, z mislijo, da se bo že uredilo...

I. M.

Materija – Redni letni občni zbor

Drugo nedeljo v februarju smo imeli v prostorih osnovne sole v Materiji člani združenja redni letni občni zbor. Predsednik Franc Gerželj je podal letno poročilo: naša organizacija ima 89 članov, od teh 39 žensk. Organizacija je uspešno delovala v minulemu letu.

Pomagali in popolnoma smo uredili seznam udeležencev JPO v NOV in POJ z namenom, da jim podelimo značke za dan OF. Množično smo se udeležili proslave, 3. prekomorske udarne brigade 15. maja na Rupi. Po proslavi so si udeleženci ogledali predor pod Učko ter druge znamenite kraje naše sosednje Istre. Udeležili smo se jubilejne proslave Istrskega odreda na Kozini ter razstave v Hrpeljah in enako uspešno smo se udeležili osrednje proslave ob priključku Primorske k matični domovini v Novi Gorici, po končani proslavi pa ogleda znamenitih krajev iz NOV. Lani smo dobro skrbeli za spomenike in obeležja na našem območju. Pomagali smo članom združenja v raznih oblikah, obdarili hudo bolne ob novem letu in drugo. Ostala nam je le ena neresena naloga: postavitev spominskega obeležja padlim borcem med NOV na območju vaške skupnosti Skadanščina v Skadanščini, ki ga bomo odkrili ob 4. juliju. Upamo, da bomo naše naloge uresničevali dobro in po načrtu.

G. F.

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

Inženirci so praznovali Vsi delajo za vse

Ob praznikih rodov in zvrsti JLA v vseh razredih izbirajo tudi najboljše enote. Ob prazniku inženircev je letos najboljša inženirska enota v Ljubljanskem armadnem območju enota, ki ji poveljuje Ratomir Popović. Ta enota je tudi sicer že vrsto let med najboljšimi v svojem razredu. Tako so bili v zadnjih šestih letih trikrat prvi in trikrat drugi. Ta podatek zgovorno priča, da v enoti dobro delajo in nobene stvari ne prepustijo naključju.

»Dobri rezultati, ki jih je dosegla enota v lanskem letu, so plod dela vseh njenih pripadnikov,« je v uvodu poudaril Ratomir Popović. »Naš kolektiv je enoten na vseh področjih in vsi želimo dobro delati. Starešine že več let opravljajo dolžnosti in večina je končala akademije in dobila za svoje delo

rava našega dela. Vsako leto smo približno osem mesecev na terenu. Tako se krepi med vojniki in starešinami pristen odnos, kot če bi bili samo v vojašnici. Mogoče se bo komu zdelo pretirano, vendar smo lani poleg rednih nalog uresničili tudi deset izrednih. Tega prav gotovo ne bi mogli, če ne bi bili tako enotni. Seveda pa imamo zaradi dobrih delovnih uspehov tudi veliko nagajenih.«

Sicer pa so rezultati dela inženircev iz enote, ki ji poveljuje Ratomir Popović, za zgled. Lani so obnovili stanovanjske objekte dela enote na Primorskem. Izkopali so kanale za telefonske kable pri Ribnici, razširili so tisoč osemsto metrov ceste v Žireh, zgradili 2400 metrov ceste v Davči in 4200 v Semiču. Obnovili so prostore v Bovcu in dograjevali sodobno avtomatsko strelišče. Tako so opravili 107.600 delovnih ur, s stroji pa 2315 ur in z motornimi vozili prevozili 60.200 kilometrov. Vse to so naredili brez nesreče ali večje okvare. Skupna vrednost del, ki so jih opravili, je 18 milijonov dinarjev. Ob tem so prihranili tudi več kot štiri tone goriva za gradbene stroje in motorna vozila.

Vendar to še ni vse. No-

vembra lani so skupaj s kranjsko mladino obiskali spomenik Stanetu Žagarju ter očistili in uredili okolico. Urejali so tudi ceste za potrebe tamkajšnje krajevne skupnosti. Udeležili so se delovne akcije, ko so na Jezerskem urejali ceste do neke domačije. V nekaterih vaseh so čistili sneg, urejali so pašnike za ovčjereje, pomagali so urejati skakalnico v Planici in smučišča na Krvavcu, to so le nekatere od večjih akcij, saj so delali tudi marsikatero soboto in nedeljo, in tako pomagali ljudem, da so

no zidarsko šolo v Ljubljani. Tovariši so ga izvolili tudi za predsednika OO ZSMS. »Prišli smo v najboljšo inženirsko enoto v našem armadnem območju in vsi mladi vojniki se zavedamo, da lahko to mesto obranimo samo s trdim delom. Mislim, da bodo vse subjektivne sile storile vse, da bomo prihodnji praznik spet najboljše. Damir Percel, gradbeni inženir iz Zagreba, pa je poudril, da že od prihoda v enoto koristno uporablja svoje znanje. Pripravljajo načrte dela za strelišče in druge naloge. Pravi, da so norme v JLA podobne tistim v gradbenih organizacijah. Le nekatere so drugačne, ker enota nima vseh gradbenih strojev, in bodo morali delati več ročno.

O delu in življenju v tej enoti bi lahko zapisali še marsikaj. O njihovem kulturnem življenju, o sodelovanju z organizacijami združenega dela, mladino in drugimi, kako deluje partijska organizacija v enoti. Vse te de-

Milan Gvojić

popravili ceste, uredili hodnike in drugo.

Njihov prispevek h gospodarski stabilizaciji pa je tudi štirinajst voznikov gradbenih strojev, ki jim je to prvi poklic, in so ga dobili v inženirstvu. Nekaj njihovih nedanjenih vojakov pa se je zaposlilo v rudnikih, kjer so mineri.

Zdaj so v enoti, ki jih poveljuje Ratomir Popović, mladi vojniki. Njihova glavna naloga za prihodnje je gradnja ceste 31. divizije in pa odprava škode, ki jo je povzročil vihar v začetku februarja na Gorenjskem in Primorskem.

Med mladimi vojniki je tudi Milan Gvojić iz Slavonske Požege. Tekoče govori slovensko, saj je končal poklic-

Damir Percel

javnosti pa služijo samo enemu cilju, to je čim višji bojni pripravljenosti. Poveljstvo enote jo je ocenilo z oceno 4,11, generalna inspekcija iz Beograda pa celo s petico. To pa pove veliko, mar ne?

Bojan Kuntarić

Še boljši bomo!

Inženirci iz enote, ki ji poveljuje Milutin Netrebašić, so v lanskem letu dosegli odlične rezultate na področju vojaško-strokovne in idejnopolitične usposobljenosti. Za takšne rezultate so zaslužni tako vojniki kot starešine te enote. O delu in življenju v enoti je pripovedoval Milutin Netrebašić takole:

»Naša enota je lani dosegla odlične rezultate, svojo pravo vrednost pa je pokazala na skupni vaji. Za dobre rezultate je zaslužen ves kolektiv. Kljub odličnim rezultatom v lanskem letu pa smo sami sebi obljubili, da bomo letos še boljši, se pravi naj-

metrov brez najmanjše nesreče. S svojim delom in odnosom do strojev in motornih vozil pa so se po besedah Milutina Netrebašića najbolj odlikovali vojniki Dušan Dimitrijević, Muharen Deljević, Džemal Rahkija in Ivan Pavlović.

»Lani smo v zvezo komunistov sprejeli precej vojakov, tako da je zdaj vsak četrti član ZK. Vsi pa so tudi člani mladinske organizacije. Uspešno sodelujemo z mladino iz Ilirske Bistrice in tamkajšnjimi družbenopolitičnimi organizacijami. Najtesnejše sodelovanje pa imamo z osnovnima šolama iz Pregarjev in Dragotina Keteja iz Ilirske Bistrice. Vsi pripadniki enote smo tudi člani Titovega sklada,« je med drugim dejal Milutin Netrebašić.

Prav gotovo bi lahko povedal še marsikaj zanimivega. Toda tudi inženirci so takšni, da ne govorijo radi preveč, ampak pustijo rezultatom dela, da govori o njih. Inženircem lahko zaželimo le srečen praznik in da bi letos dosegli še boljše rezultate pri usposabljanju in idejnopolitični enotnosti ter plodno sodelovanje z vsemi družbenopolitičnimi dejavniki v občini.

P. Nikolić

Ratomir Popović pravi, da je bilo lani nagajenih 88 vojakov, 28 jih je prejelo značko zgledega vojaka in šestintrideset jih je bilo pohvaljenih. En starešina je bil odlikovan, štirje so prejeli denarne nagrade, eden pa je bil pohvaljen

visoke ocene pri višjih poveljstvih. Da se vojniki in starešine tako dobro razumejo, je verjetno kriva tudi na-

Večji poudarek usposabljanju

Volilno-programska konferenca ZRVS občine Ljubljana Vič-Rudnik je bila minuli teden. Najbolj so poudarili probleme ZRVS predvsem pri delu in vključevanju novih članov v organizacijo, zlasti mlajših.

Pri uresničevanju družbenopolitičnih nalog in nalog na področju obrambnih priprav je potrebno več povezovanja s SZDL, zlasti ko gre za obrambno vzgojo mladine na šolah, v organizacijah združenega dela in krajevnih skupnostih.

Že dosedanje izkušnje in zbrani podatki iz poročil o delu obrambnih krožkov na

šolah kažejo, da sta pomoč in sodelovanje najbolj organizirana in učinkovita na osnovnih šolah, na katerih imajo aktivni ZRVS svoj delovni program in tudi skrbijo za redno in dosledno izpolnjevanje načrtovanih nalog. Zgledna je OK ZRVS Ljubljana Šiška. Njen program sloni predvsem na ustanavljanju aktivov, ne zaostajajo pa tudi v sistemu usmerjenega izobraževanja mladih. Pri tem so že vidni uspehi. Obrambni krožki na šolah so že ena takšnih oblik vzgojnega izobraževanja mladih, to je pa tudi temelj za vključevanje v ZRVS.

Ustanavljanje aktivov ZRVS v organizacijah združenega dela so tudi ena od pomembnih nalog, predvsem v obrambnih pripravah in pri uresničevanju družbene samozastite ter pripravljenosti delovnih ljudi pri varovanju družbenega premoženja in neodvisnosti ter nedotakljivosti naših meja.

Rezervni vojaški starešine v aktivih so del družbenih sil, ki pomagajo vsem subjektom v združenem delu pri uresničevanju nalog splošne ljudske obrambe in družbene samozastite.

To je le delček obširnega programa ZRVS občine Vič-Rudnik, ki so ga sprejeli na minuli volilno-programski konferenci. Za predsednika OK ZRVS je bil izvoljen Slavko Stamejčić, podpredsednik, ki je obenem predsednik komisije za splošno vojaško usposabljanje in idejno politično izobraževanje, Ivan Lazar, za predsednika komisije za družbeno dejavnost, ljudsko obrambo in družbeno samozastito pa je bil izvoljen Zdravko Troha. Navzoči so tudi podprli predlog za podaljšanje mandata predsednika MK ZRVS Alojzu Hrenu, ki to nalogo opravlja z uspehom.

Jože Čurin

Več mladink v TO

Mladincev prostovoljcev v enotah TO še vedno ni toliko, kot bi jih bilo lahko in bi jih moralo biti. Prav zato si občinske konference ZSMS skupno z občinskimi štabi TO prizadevajo spremeniti razmere. Letos so se odločili, da bodo zgodaj začeli z nekaterimi propagandnimi akcijami o življenju in delu mladincev prostovoljcev v enotah TO. Poleg tega bodo začeli zbirati tudi prijave mladih, ki bi se želeli vključiti v te enote.

Na Notranjskem si predvsem želijo, da bi se za ta korak odločilo kar največ mladink. Ob vsem tem si občinske konference ZSMS v Cerknici, Ilirski Bistrici in Postojni prizadevajo čim bolj okrepiti organizacijsko zgradbo mladinskih aktivov v enotah TO. V ta namen so pred kratkim organizirali seminar za predsednike in sekretarje aktivov ZSMS v enotah TO. Uspehi seminar sta organizirala občinska konferenca ZSMS in občinski štab TO, na njem pa so udeleženci dobili kar precej navodil za nadaljnje delo. V tem času so stekle tudi že prve priprave za večredno usposabljanje mladincev prostovoljcev, ki ga bodo za vse tri notranjske občine organizirali v drugi polovici junija na Mašunu.

Branko Dobranić

Predvsem ljubezen do poklica

Poleg uresničevanja osnovnih programskih smernic, zartanih v dokumentih krajevnih in občinskih konferenc ZRVS, je ena pomembnih nalog rezervnih vojaških starešin tudi seznanjanje mladih z vojaškimi in obrambnimi poklici. Akcije, ki sta se jih lotila koordinacijski odbor pri OK SZDL in OK ZRVS v občini Ljubljana Šiška, so velikega pomena že zaradi tega, ker mladi dobijo pravo podobo o teh poklicih.

V šolskih osnovnih šolah potekajo številna predavanja posveti in pogovori, ki se jih udeležujejo ravnatelji, predavatelji, učenci, starši, pedagogi, psihologi, mentorji in vsi, ki se kakorkoli vključujejo v te dejavnosti. Med njimi so tudi takšni, ki se zaradi različnih razlogov želijo preusmeriti v drug poklic, in so jim takšni posveti v veliko pomoč. Tu so tudi rezervni vojaški starešine, ki kandidate za vojaške in obrambne poklice seznanjajo z vpisom in načinom izobraževanja.

Tako predavanje je bilo pred dnevi na osnovni šoli Zvonka Runka za učence sedmega razreda ter starše, ki so se ga kot vedno na podobnih posvetih, udeležili v zadovoljivem številu. Čeprav bo te dni v sredstvih javnega obveščanja objavljen razpis za vpis na srednje, višje in visoke šole, mladi v teh razpisih kaj malo izvejo o vojaških in obrambnih poklicih, zato so jim takšna predavanja in posveti v dragoceno pomoč.

Zanimiva je bila tudi pripoved dijaka tretjega letnika Splošne srednje vojaške šole Franc Rozman-Stane Roberta Puša. Nadrobno je pripovedoval o pogojih vpisa in poteku šolanja na tej šoli, kar je pri navzočih zbudilo precej zanimanja. To pomeni, da se mladi zanimajo za vojaške poklice, a so z njimi premalo seznanjeni. Predavanja in posveti se bodo še nadaljevali, Šiškarjem pa bodo gotovo sledile še druge občine.

J. Č.

Ocena vaje Ptuj 83

Na skupni seji pokrajinskega odbora in pokrajinskega komiteja za SLO in DS vzhodnoštajerske pokrajine so razpravljali o ugotovitvah in sklepni oceni vaje Ptuj 83. V vaji je sodelovalo okoli 4000 ljudi, v pripravah pa še več. V pripravah na vajo so se izjemno potrudili za ažuriranje in dopolnjevanje posameznih delov obrambnih načrtov in reševali tudi nekatera druga neusklajena vprašanja med posameznimi dejavniki in strukturami. Vaja je pokazala polno pripravljenost ne samo vseh sodelujočih, temveč tudi celotnega prebivalstva za obrambo naših revolucionarnih pridobitev in samoupravnega socialističnega sistema. Pri tem je treba posebej poudariti pripravljenost mladine ter izvirnost rešitev in ukrepov v njenem delovanju. Ocenili so, da je vaja dosegla svoj namen. Skoraj enoletne priprave so zahtevale obravnavo številnih vprašanj s področja obrambnega načrtovanja in obrambnih priprav v celoti ter izdelavo dokumentov in njihovo usklajenost na vseh področjih delovanja v pokrajini.

Oba organa sta potrdila pripravljene dokumente in ocene o vaji Ptuj 83 in se strinjala s priznanji, ki so bila podeljena nekaterim sodelujočim na vaji za njihovo prizadevanost in prispevek na vaji ter v obrambnih pripravah v celoti.

Sklenili so, da bodo oceno, ugotovitve in sklepe o vaji obravnavali na sejah svetov za SLO in DS, na izvršnih svetih mesta Maribor in vseh občin vzhodnoštajerske pokrajine in na sejah komitejev za SLO in DS. Oceniti bo treba stanje v svojem okolju in izdelati programe ukrepov za odstranjevanje ugotovljenih problemov in slabosti. V občini Ptuj je treba sprejeti poseben program aktivnosti in ukrepov za odstranjevanje ugotovljenih problemov in slabosti v vseh strukturah in na vseh ravneh.

M. K.

Popolnoma so uresničili načrt dela

Krajevna organizacija ZRVS Berićevo-Dol-Sentjakob, ki deluje na območju treh KS, je med prvimi pripravila redno konferenco v dolskem gasilskem domu. Na začetku so imeli predavanje, ki je letos določeno za sklepne taktično orientacijske vaje pod naslovom. »Bojno delovanje enot naših oboroženih sil na začasno zasedenem ozemlju« ter »Smernice za razvoj, organiziranje, delovanje in usposabljanje narodne zaščite«. Zanimivo sta predavala domačina Anton Murgelj in Milan Runtas.

Že vrsto let ta organizacija edina v občini stoodstotno izpolnjuje svoje obveznosti. Udeležba na predavanjih, seminarjih in na sklepnih vajah je popolna, nihče ne manjka. Vključujejo se v vsa politična in gospodarska dogajanja v krajevni skupnosti. Uspešno sodelujejo z delovnimi organizacijama JUB v Dolu in Belinko v Sentjakobu. Z osnovno šolo Franca Ravbarja v Dolu so stalno povezani. Pomagajo obrambnemu krožku in pri obrambnih dnevih ter pri usposabljanju prebivalstva za splošni ljudski odpor in družbeno samozastito. Tudi komisija za športno dejavnost je dobro opravila svoje delo.

D. R.

Kajuhova nagrada za »Čuden dan v Bukevci« Mlad pisatelj o starih časih

Naš narodnoosvobodilni boj z revolucijo je neusahljiv vir umetniškega navdiha. Te trditve niso prazne besede. Kljub desetletjem, ki so že minila, nastajajo vedno nova dela, s tako vsebino. Loteva se je tudi generacija, ki vojne sploh ni doživela, saj se je rodila že v povojnih letih. V ta rod sodi tudi Janez J. Švajncer, avtor romana »Čuden dan v Bukevci«, ki ga je lani izdelala založba Borec, pisatelj pa je zanj ob obletnici smrti velikega pesnika Karla Destovnika-Kajuha dobil Kajuhovo nagrado.

Janez J. Švajncer bralcem TV-15 ni neznan, saj smo kar dve leti objavljali njegove članke o partizanskih medaljah in znakih. Odlikovanja so eno, pisateljstvo pa le drugo. Zato je naše prvo vprašanje v pogovoru veljalo prav temu.

»Res je, verjetno me marsikdo pozna zaradi mojih dveh knjižic o starih slovenskih odlikovanjih in znakih, ki ju je izdal Pokrajinski muzej Maribor. Če pa pošteno povem, gledam na vse, s čemer se ukvarjam, kot na eno samo veliko celoto. Kajuhova nagrada za moj roman je veliko priznanje. Mislim pa, da je nekaj vredno tudi vse, kar sem napisal o odlikovanjih in znakih, pa feljton o Ljudevitu Pivku, ki izhaja v »Naši obrambi«; posebej pri srcu pa sta mi tudi dve otroški besedili. Prvo je bilo povsem gasilsko in je pod naslovom »Mihec iz velikega bloka« izšlo leta 1979 pri Gasilski zvezi Slovenije, veselo povest »Minca, Tinca, Binče in gasilci pa je lani objavljaval v nadaljevanjih Kmečki glas. Ob vsem tem sem kot poklicni novinar nenehno izpostavljen bralcem mojih člankov.

Zaposlen sem pri Komunistu, prej sem bil pri Večeru, svojevrstno veselje in sprostitvev imam v članki, ki jih tu in tam napišem za Našo ženo. Zato ni nič nenava-

dne, ker sem se lotil tudi pisanja knjig.

Kljub temu pa je nenavado, da se razmeroma mlad pisec loti teme iz narodno-

Janez J. Švajncer

osvobodilnega boja in, kot je mogoče soditi po nagradi, celo uspešno?

»Ne želim, da bi moje besede zvenele kot oguljena že ničlikokrat prežvečena fraza, ko mislim, da je bil slovenski narodnoosvobodilni boj najbolj pretresljivo obdobje v zgodovini našega naroda. Verjamem, da se bodo naši pisatelji in režiserji vračali k tej temi vse do takrat, ko Slovencev ne bo več. Z generacijami, ki bodo prišle, bo v umetniški obdelavi te za slovenski narod tako grozovite vojne vedno manj političnega in vedno več osebnostno človeškega. S prelomnim časom se je prepletalo toliko osebnih usod, doživljanj, tragedij. Imamo svoje Hamlete, Leare in tudi Macbethe. Tem zadnjim je sicer zasedaj še marsikaj prihranjeno, toda čas bo prinesel svoje. Mislim tudi, da bo v umetnosti po eni strani vedno manj herojev, vsaj tistega, kar smo ob uveljavljenem običajnem odnosu do naših herojev navajeni. Po drugi strani pa bodo junaki knjig in filmov v še večji meri predvsem taki, ki se niso v zgodovino zapisali z ničemer »velikim«. Tudi danes imajo v literaturi svoj prostor in v nekaterih filmih je bilo čutiti, kako bi avtorji radi povedali, da delajo

film o vseh »malih« ljudeh iz naše revolucije, toda ta želja je bila tako očitna, da je delo postalo nepričljivo. Ker nisem osebno obremenjen z marsičem, kar bolj ali manj spremlja vse udeležence vojne (kasnejša življenjska pot, mirnodobski razvoj družbe, za katero so tisoči dali življenja, preživeli pa tega ne morejo pozabiti ob primerjanju resničnosti z neko pričakovanim) imam v odnosu do posameznih usod odprte vse poti. Kot novinar in tudi drugače sem srečal na desetine borcev. Presenetljivo je, koliko vsega se skriva v vsakem izmed njih. Predreti je treba lupino, še dva ali tri varovalne pasove pod njo in se odpro novi svetovi. Ko prebiram osmrtnice, si rečem: »Kaj neki je tale pa oni odnesel s seboj v grob?« Kar razumem Matevža Haceta in Strleta, ko je pisal svoj »Veliki finale na Koroškem« in zdaj Gučkov »Pekoči sneg«, Frančka Majcna »Tudi beseda je bila orožje« in druge. Čas je neusmiljen sodnik, ki lega čez vse.

Ali je na vas vplival tudi oče, ki je tudi pisatelj?

S stališča genov vsega tega ne morem obiti, vendar ni prav ob tem omenjati samo očeta. Mamo je vsakdanje novinarsko delo s skrbjo za družino tako zaposlilo, da je zanemarila svoj dar. Leta 1944 so bile njene pesmi na Pohorju ocenjene za preveč osebne in čustvene za tisti čas, šele pred nedavnim je izvedela, da je bila ena le natisnjena. Materin delež pri mojih pisateljskih vzgibih posebej omenjam, ker se mi zdi, da nosim s seboj veliko tistega bremena, ki ga je prinesla iz vojne. Razen tega pa sem prva otroška leta preživel na kmetiji njenih staršev v Hranjigovcih pri Tomažu pri Ormožu in tam so ob dolgih zimskih večerih še vedno hodili trkat na okno neustrašni, večno mladi Gustek Megla in njegovi. Gašperja sta spremljala strah in skriv-

nostnost, mrtvaki so se z živimi pogovarjali iz svojih kjerkoli razsresenih grobov. Rojen sem bil v Ljubljani, tudi v službi sem dejansko v Ljubljani, živim v Mariboru, toda nikoli se ne bom izkopal iz slovenskogoriške ilovice, toliko bolj, ker so moji tamkajšnji najdražji že umrli. Ob misli nanje se vedno spominam na naslov Kranjčeve knjige »Imel sem jih rad.«

Ali je zanj mogoče sklepati, da roman »Čuden dan v Bukevci« ne pomeni vašega edinega pisateljskega obravnavanja NOB?

Seveda ne. Junija bo – kot napovedujejo pri založbi Kmečki glas – zunaj moj naslednji roman. Leta 1981 sta bila ob obletnici vstaje dva anonimna natečaja; eden pri Borcu in drugi pri Kmečkem glasu. Na oba natečaja sem poslal svoje delo. Tudi tekst »Dež na Silvestrovo« obravnava čas od vojnih let do danes. Mislim, da bodo pravborci radi segli po njem, saj prikazuje življenjsko pot enega izmed njih, takega, ki se v zasebnem življenju kasneje ni prav znašel. »Dež na Silvestrovo« je tudi moj prvi tekst, imel je pač smolo in bo izšel šele za »Čudnim dnevom v Bukevci«. Ta »Bukevca« je precej težka napisana in sem kar presenečen, ko slišim, da je večina naklade že razprodane, manj me je strah tega, da bi bilo založbi nekoč žal, ker bo natisnila moj »Dež na Silvestrovo«.

O prihodnjih nalogah je Janez J. Švajncer dejal, da bo vedno imel pred seboj veliki cilj, da bi napisal knjigo Vzpon in zmagaja revolucije pri sv. Tomažu. O tej knjigi sanjam – je nadaljeval kot sem nekoč v mladih letih o kakšnem nedosegljivem brezumne zaljubljenosti rednem dekletu. Čudna slast, pozabim ali kar odmislim, da bi moral najti tudi založnika in samo dobronamerne bralce, ne politikov. Pa si rečem: »O ne, nisem vas pozabil« in zraven čutim v nosnicah vonj po jesensko hladnem mokrem gozdu in čisto tako je, kot da me tudi slišijo tisti, ki jim govorim.«

M. Kos

Ob 40-letnici smrti Nade Pfeifer-Wilhelm

Nada Pfeifer izhaja iz igralske družine, njen oče Saša Pfeifer je bil znani celjski in mariborski igralec, gledališki organizator ter tajnik celjskega Dramatičnega društva. Iz Celja se je preselil v Maribor, kjer se je brž vključil v gledališko življenje. Po smrti so mu postavili spomenik v veži celjskega gledališča. Nada je šla po njegovih stopinjah in se tik pred drugo svetovno vojno vključila v ptujsko gledališče kot igralka, tudi pod vplivom svojega moža igralca Alberta Wilhelma, ki je padel v srbskih partizanih leta 1944. (O njem smo v TV-15 že pisali lansko leto, ko smo navedli datum njegove smrti leta 1943, šele zdaj pa smo prejeli prave podatke).

Ko so ob kapitulaciji stare Jugoslavije Nemci vdrl v Ptuj, so Alberta Wilhelma in njegovo ženo Nado zaprli na gradu Borl. S petim transportom so ju izselili v Srbijo, v vas Kaonik pri Kruševcu, kjer sta se takoj vključila v narodnoosvobodilno gibanje in odšla v partizane. Nado so zajeli četniki na Veliki Plani pri Prokuplju skupno s partizanko Marijo (obe sta bili bolničarki), katere priimek je ostal vse do danes neznan. Nadin mož Albert Wilhelm je padel pol leta kasneje, septembra 1944 v Velikem Šiljegovcu pod Nišem.

Kako so zajeli Nado četniki, opisuje kmet Milutin Bičanin (Njegovo pripoved je zapisal Dragoslav Popović v »Topličkih novinah«): »Bolničarko Nado in Marijo smo dobro poznali. Bili sta pri meni skoraj mesec dni. Bili sta mladi, značajni in zelo marljivi. Zelo sta se žrtvovali in pomagali partizanskim ranjencem, ki smo jih skrivali in hranili. Zdravnik je bil Rade Milutinović, zelo hraber človek, ki je nadzoroval zdravstveno stanje ranjencev in bolnikov, ki so bivali pri meni in pri mojem sosedu. Nada je bila nastanjena pri meni. Nekoč jo je obiskal njen mož, Albert Wilhelm. Oh, da bi ga slišali, kako je znal recitirati! Bil je vodja kulturno-metniške skupine pri vrhovnem štabu Srbije.

Imeli smo dve skrivališči, za partizane je bilo v hlevu, za nas pa ob potoku. Dne 16. februarja 1944 so četniki Keserovića napadli našo vas z dveh strani. Hitro sem skril ranjene partizane. Ko so četniki napadli – bilo jih je okrog 3000 – sta Nada in Marija izginili. Nenadoma smo slišali streljanje ob potoku. Četniki so obkolili potok, obkoljeni sta bili tudi Nada in Marija. Kot preplašeni ptici sta begali ob potoku gor in dol, a povsod sta zadeli na četnike. Petero četnikov ju je ujelo, sramotilo in nazivalo »partizanske flinte«. Peljali so ju h Keseroviću, ki ju je spraševal, a molčali sta. Priznali sta samo, da sta partizanki. Četniki so jima obljubljali, da ju bodo peljali v Prokuplje, če jima izdada, kje so partizani in kje so partizanske bolnišnice, a sta kar molčali. Proti večeru so ju odvedli zvezani k potoku. Marija je zapela »Padaj silo in nepravdo!«, toda pod udarci puškinih kopit sta morali umolkneti. Dospeli sta do izkopanega groba, a že med potjo so jima streljali v hrbet.

Na Veliki plani je njun grob, na njem je napis na plošči: Marija-Nada Pfeifer-Wilhelm, igralka, rojena 29. 4. 1920 v Pulju – Ustreljeni.

Učenci tamkajšnje šole negujejo grob in ob dnevu borca se jima poklonijo vsi vaščani. Domačini pripovedujejo, da sta Nada in Marija rešili celo vas, ker nista četnikom ničesar izdali, čeprav so ju četniki zverinsko mučili.

V muzeju NOB v Prokuplju visita poleg padlih domačinov tudi fotografiji Alberta Wilhelma in Nade Pfeifer-Wilhelm, podobni slovenskih igralcev, ki sta padla na srbskih tleh za svobodo in rojstvo nove Jugoslavije.

Njuni imeni sta vklesani tudi na spominski plošči padlih igralcev v veži ptujskega gledališča.

Dušan Mevlja

Ob monografiji Stanka Petelina-Vojka »Krajevna skupnost Podpeč Preserje v NOB«

Partizanska zgodovina naših krajev

V zgodovinskih zapisih našega narodnoosvobodilnega boja so ustvarjene podobe brigad, odredov, komandantov..., manjka pa tista široka množica – ljudje. Ko človek pomisli na krajevne monografije NOB, ugotovi, da jih je pravzaprav zelo malo, da prav tu čutimo največjo praznino. Ljudje pa gredo pod ruho in z njimi nezapisani dogodki iz naše tako pomembne revolucionarne zgodovine. Morda drobni dogodki, na videz nepomembni, brez katerih pa je mozaik nepopoln.

Lep primer krajevne monografije je knjiga Stanka Petelina-Vojka z naslovom Krajevna skupnost Podpeč Preserje v NOB. Knjiga in z njo avtor je letošnji Kajuhov nagrajenec. Napisana je po vzorcu knjižnice NOV in POS. V njej ni le zbrano spominsko gradivo, temveč pomeni pravo zgodovino narodnoosvobodilnega boja v krajevni skupnosti. Temelji na dokumentarnem gradivu, dogodke in stanja na tem območju pa obdeluje objektivno in resnično. Prepletanje splošnega in posebnega pomeni, da je avtor podal splošni okvir dogajanja tistega časa in vanj posadil sliko NOB v malem, v krajevni skupnosti, s tem pa bralcem omogoča boljše razumevanje. Tudi se ne omejuje le na KS Podpeč-Preserje, ampak

posega v sosednje KS, ki jih vežejo skupen boj, skupni dogodki, opredelitve za ali proti. S tem pa knjiga ni zanimiva le za krajanje, ampak za širše občinstvo. »Pomembni so dogodki, ne ljudje,« pravi avtor, »zato imen nismo navajali in nočemo obračunov med ljudmi, ki so potomci belogardistov, vendar popolnoma neoporečni in dobri državljani.«

V KS Podpeč-Preserje je sedemsto gospodinjstev, in če bodo vsi krajanje prebrali knjigo, je knjiga sama pomembno aktualno-platično delo. Drugi pomen je v tem, da ima monografija trajno vrednost. Z osnovno šolo Preserje je namreč dogovor, da bodo proučili, kaj iz te knjige naj bi vključili v programe posameznih učnih predmetov, pa tudi v obšol-

ske dejavnosti.

»Naša krajevna skupnost je v drugi svetovni vojni v boju za svobodo plačala hudo krvni davek, njeni prebivalci pa so veliko pretrpeli. V tem času je bilo ob življenje 199 krajanov, v internaciji jih je okupator odgnal 231, precej jih je bilo občasno tudi zaprtih, druge, ki so ostali doma,

pa so okupator in njegovi domači sodelavci preganjali in jim oteževali življenje na najrazličnejše druge načine. Med drugim je bilo na območju krajevne skupnosti požganih 73 raznih poslopij, celotne škode, ki je bila povzročena prebivalstvu, pa ni mogoče ugotoviti niti približno. Mnogo hudega so

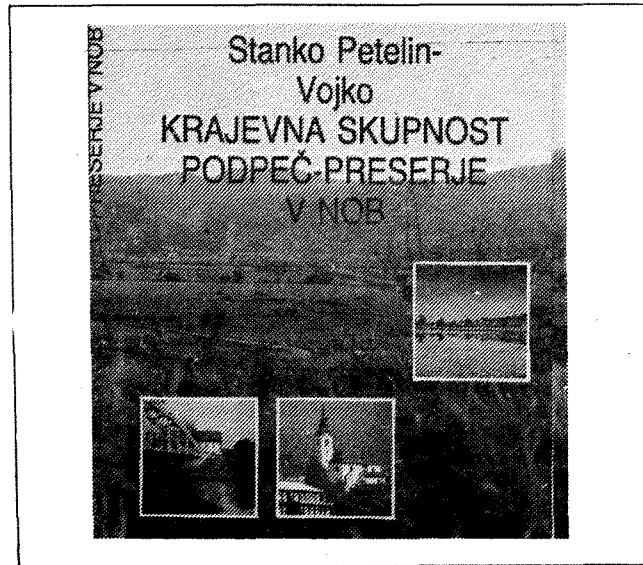
prestali tudi prebivalci sosednjih vasi Pakega in Brega ter Rakitne... Zato je prav in potrebno,« pravi avtor, »da o teh najhujših, hkrati pa najodločilnejših časih in dogodkih, ki se, upajmo, ne bodo nikoli več ponovili, zvedo tudi poznejši rodovi. Ko bodo iz te knjige videli, koliko žrtev in trpljenja je bilo treba za vse to, kar imamo danes, bodo verjetno lažje razumeli in prenašali občasne težave v našem razvoju.«

Pa še tretjo vrednoto ima knjiga; ko namreč gledalec spremlja film na temo NOB, ostaja marsikaj v zraku, ne-preverjeno, gledalec pa zmene. Prav to, preverjanje, pa knjiga omogoča, saj navaja vire in dosegljivo dokumentarno gradivo. Zbiranje gradiva, predvsem na Inštitutu za zgodovino delavskega gibanja in v arhivu ZKS v Ljubljani, je bila prva faza avtorjevega pripravljanja monografije. Pri tem so seveda ostale vrzeli. Te pa so zapolnili neposredni udeleženci NOB, ki so zbrane podatke ocenjevali in dopolnjevali. Drugo, izpolnjeno verzijo, je dobila v roke posebna komisija pri ZB NOV, pregledala in pripravila rokopis. Obenem je borčevska organizacija pripravila vse seznane borcev, aktivistov in internirancev za prilogo

ter slikovni material. Treba je bilo malo poguma za finančni boj – pa tudi tega je knjiga prestala in tako zagledala beli dan. Izdal in založil jo je Koordinacijski odbor za zgodovinske prireditelje pri predsedstvu OK SZDL Ljubljana Vič-Rudnik.

Lepo bi bilo, da zgledu te monografije sledijo še druge, da vsaka krajevna skupnost dobi takšno zgodovino. Za širšo knjigo OF je namreč treba začeti prav pri monografijah KS, pri osnovnih enotah. Zanje bi se seveda morale odločiti občine, poskati strokovnjake, ki bi pregledali arhive in zbrali vse, kar se nanaša na določeno občino. Potem bi v okviru občine določili, katere KS bi veljalo združiti in koliko monografij bi glede na to zajelo celotno občino. Ni treba, da so to zgodovinarji, ki bi nato kronološko razvrščene podatke po podobni poti, ali pa kako drugače kot avtor Krajevne skupnosti Podpeč-Preserje v NOB, pripravljal monografijo do konca. Le enotna metodologija in načelnost sta pri tem potrebni. Material gre lahko v tisk tudi čez dvajset let; to ni pomembno. Da le ne izgine v pozabi, da je neke zbran. Občina pa vsekakor pomeni trdno zaledje.

Živa Drole

ce

Spomini Jožefe Hvalove iz Zadobrove

Litijska policija nas je odkrila v bunkerju

»V naši gorski vasi Golišče v krajevni skupnosti Kresnice je bilo tedaj dvanaest kmetij. Na naši samotni kmetiji nas je živelo pet: mati Jožefa, brata Lojze in Ivan, poleg mene pa še sestra Zinka. Oče je umrl že prej.

Na zimo leta 1942 bi morala brata v nemško vojsko, a sta brez omahovanja zapustila dom in se priključila Kamniško-zasavskemu odredu. Brat Lojze-Stojan je padel marca 1945. leta na Moravskem.

Po odhodu bratov v partizane smo z mamo in sestro slutile, da nas bo okupator preganjal. Zle slutnje so se kmalu uresničile. Nekega januarskega jutra ob petih je na okno potrkal vaščan Janez Ostrež, po domače Brajdov Johan, in nam sporočil:

Jožefa Hvala

»V Jevnici že selijo družine, ki imajo koga pri partizanih.«

Do Jevnice je le dvajset minut hoje; torej bodo nemci vsak čas tu. Hitro smo se oblekle, nato pa smo znosile hran (kruh, meso, mast, sladkor, sol, int.) v naš bunker v gozd. Bilo je še temno, hud mrz, povrhu pa še strupeni veter, ki nam je ledenil kožo in kri. Štirinajst dni prej smo zaklali kravo in dva prašiča. Naredili smo veliko klobas. Vse to smo znesli v gozd, kjer smo imeli lepo urejen podzemeljski bunker. Hrana v tem bunkerju je bila predvsem namenjena partizanom. Dale bi jo kurirjem, patroljam, manjšim enotam, ko bi jih pot vodila mimo hiše. Bale smo se, da bi nam Nemci vse pobrali.

Ko se je zdanilo, smo šle v pobočje nad hišo, od koder smo opazovale pot, ki vodi iz Jevnice. Do prvega soseda je pet minut hoda. Opazovale

smo lahko le našo hišo in pot. Bile smo premražene, v nestrpnem pričakovanju, kaj se bo zgodilo. Bodo ali ne bodo selili tudi nas?

Kljub temu da smo po odhodu bratov k partizanom vedele, da nas Nemci ne bodo pustili v miru, da nas je zjutraj Brajdov Johan opozoril, sta mati in sestra Zinka, ki še ni bila stara šestnajst let, stali na opazovalnici v copatih. Pa v takšnem mrzu! Kakšne napake dela človek v stiski, v zmedenosti.

V našo vas gredo, smo dahnile, ko smo v dolini pri znamenju zagledale nemško kolono. Te zelene dolge kolone, ki se je po ovinkasti poti zvijala kot kača proti naši kmetiji, ni in ni hotelo biti konec. V zbežanosti nismo pomislile, da nas tudi oni lahko vidijo, če me njih. To smo spoznale, ko so mimo naših glav zažvižgale krogle in so po pobočjih odmevali mitralješki rafali. Štiri ure smo bežale in se le kdaj pa kdaj za hip ustavile, da bi se oddahnile in prisluskovale, če nam sledijo. S seboj nismo imele nobene opreme in ne hrane. Ne vem, kaj smo mislile, ko smo šle nad hišo? Verjetno, da se bomo vrnile domov po najnujnejše, čim bomo zagledale sovražnika. Pa ni bilo časa, kajti streli so nam prestregli pot.

Tistega dne so nam Nemci pobrali vso obleko, posodo, hrano, več desetlitrskih steklenic žganja, jabolčnik so popili; iz hleva so odpeljali tri krave, dva prašiča, dvajset kokoši in deset zajcev.

Z mamo in sestro smo ostale pri partizanih. Mati je bila glavna kuharica v civilnem partizanskem taborišču. Tu so se ustavljali kurirji, obveščevalci in patrolje. Včasih so semkaj prignali govedo in ga zaklali.

Po treh mesecih je mati hudo bolela. Zaradi revne ni mogla ne hoditi in ne delati, zato so jo partizani na nosilih odnesli v bunker pod Jančami, ki ga je zase zgradil kmet Franc Rakovec, Mah-

kovčev iz Dolge Noge (hrbovska vas med Jančami in Jevnico). Sin iz te družine je bil pri partizanih, zato so vso hrano znosili v ta bunker, v katerega se je pred izgnanstvom umaknila vsa družina. Zinka je še naprej ostala obveščevalka v civilnem taborišču, jaz pa sem bila z mamo v tem bunkerju. Mati je bila tako trda od revme, da sem jo morala hraniti kot otroka z žličko.

Dne 28. maja 1943 so Nemci v Dolgi Nogi iskali partizanske družine in skrivališča beguncev po gozdu. Alojzija Jerant, po domače Bolantinova, je pred nemško policijo s štirimesečnim sinom zbežala od doma v gozd in tekala naokrog. Mahkovec je sovaščanko vzel v bunker. Tončka, ki se je kot za stavo neusmiljeno drl, je mati zavila v odejo in ga tiho mirila. Pol ure po njunem prihodu v bunker smo zaslišali nemško govorico in hojo. Koraki in glasovi so se bližali in oddaljevali pa spet bližali. Jerantova je položila roko na usta kričaje.

Vhod v naš podzemeljski bunker je bil dobro zakrit. Dozdeva se mi, da je neki nemški policist ali vojak po naključju stopil na pokrov in začutil, da je spodaj votlo. Slišali smo udarec z nogo in kako odstranjujejo grmičevje, ki je zakrivalo vhod.

Uh, kako so bili veseli, ko so nas odkrili; bolj kot ameriški iskanci zlata, ko so odkrili zlato žilo. Vseprek so v nemščini kričali: Heraus! Ven, ven!

Prvi je z dvignjenimi roka-

mi zlezel iz bunkerja gospodar Franc Rakovec, za njim njegova žena Marija ter hčerki Pavla in Marija, stari petnajst in sedemnajst let, za njimi jaz, moja mama in Jerantova z dojenčkom. Pravzaprav so moja mama kar privlekli ven in jo vrgli po trati. Gospodarja Mahkovca so takoj zasliševali, kje so drugi. Ne vem, če je vedel še za kak drug bunker, toda uporno je ponavljal, da smo samo mi tukaj.

Odpeljali so nas v Kresniške Poljane. Mamo Jožefo, ki ni mogla hoditi, je neki kmet peljal na vozu. Dojenček je ves čas zelo jokal. Do večera so nas zasliševali, potem pa s tovarnjakom odpeljali v Litijo.

Šest tednov sem bila v litijskih zaporih (vsi smo bili tu zaprti). Zasliševali so nas in nas topli. Nobenega gestapovca nisem poznala. Nič koristnega niso izvele iz nas, ker tudi v resnici nismo vedeli, kje so partizanske enote, kdo so komandanti in komisarji, kurirji in obveščevalci. Skrivali smo se, ker smo se bali izgnanstva, smo zatrjevali.

Vsi, ki smo bili tedaj ujeti v tistem bunkerju, smo preživeli vojno. Ko sem se vrnila iz izgnanstva, sem bila vesela, ker naše hiše niso požgali. Hudo, zelo hudo pa nam je bilo, ker je brat Lojze padel, ko je že dišalo po svobodi.

Tako mi je pripovedovala Jožefa Hvala, rojena Cimerman, ki živi na Ježah v Zadobrovi pri Ljubljani.

Jože Vidic

Ob 8. marcu

Drage tovarišice, spomnimo se tovarišice Klare Zet, zahtevala poseben mednarodni dan vseh žensk sveta, sprostnost in bratstvo vseh žensk sveta. Ves ta čas praznujemo leto posebno, a vedno v skupni želji za čim lepšo prihodnost.

Posebno pozornost praznovanja 8. marca v neuvrednotenosti smo si priborile pod vodstvom KPJ in legitimne TITA, ki je v mislih vedno med nami, izbojevale skupno zelo pričakovano svobodo in enakopravnost na vseh področjih.

Nista še doseženi svoboda in enakopravnost žensk, ženske vse bolj uveljavljajo. Še bolj odločno se zavzemamo za poslanstvo, ne le s pogledom na zgodovino, temveč družbenopolitična delavka, samoupravljalica in delegatka v reševanju stabilizacije.

Odbor Skupnosti borcev Zapadnodolenjskega odbora borkam in sorkam kakor tudi drugim družbenopolitičnim delavkam, predvsem pa zdravja in uspeha v vsestransko politično in družbeno aktivne na vseh področjih, kjer živite, kajti v slogi je moč!

Pogumne slovenske ženske

Leta 1944 se je okupator že začel zavedati, da je njihova vojna obsojena na neuspeh, zato so hoteli v kratkem času, ki so ga še imeli na voljo, uničiti in izseliti čim več slovenskih družin.

V juniju so hoteli izseliti družino Jožefa Plesca, ki je živel v Javorju nad Črno skupaj z ženo in s tremi majhnimi otroki. Družina se je težko prebijala skozi življenje, Jože je vsak dan hodil

v žerjavski rudnik, medtem ko je žena doma skrbela za kmetijo. Nekega dopoldneva, ko je bil Jože v službi, so iz Črne prišli Nemci in prisilili ženo Urško, da je vzela najpotrebnejše ter z otroki odšla z njimi. K sreči so ta žalostni sprevod opazili v čemurskem župnišču. Uršula, ki je tam delala kot kuharica, se je takoj odpravila za njimi v Črno. Pogumna žena je vsa razburjena stekla v nemško

postojanko – tam so ravno zasliševali ubogo mater, in začela nemške oficirje pregovarjati, naj izpustijo nemško mater s tremi otroki, ki ni nikomur storila nič žalega. Nemci so popustili. Družina se je spet lahko vrnila domov.

To je le en dogodek, ki pričča, kako pogumno in srčno so se med vojno obnašale slovenske ženske.

Stefka Melanšek

Njenih 40 revolucij

Nedavno tega so v Slovenski Bistrici najbližji sodelavci, zlasti soborci kot tudi družbenopolitični delavci iskreno čestitali Veri Kodelič, rojeni Glad, ob njenih kar dveh življenjskih jubilejih, in sicer šestdesetletnici življenja in štiridesetletnem stažu v zvezi komunistov.

Vera izhaja iz sicer majhne kmečke družine iz Gladloke pri Kočevju. Skupaj s starši se je leta 1941 vključila v NOG. Pri njih je bila tudi partizanska postojanka. Ze leta 1942 sta s sestro vstopili v NOV. Njej je bilo tedaj komaj osemnajst pomladi. In v bojih s sovražnikom je kmalu iz-

MAKS ZADNIK

Janeževo brdo med NOB

Na prehodu iz 1942. v 1943. leto se je tudi na Janeževem brdu pod vplivom fašističnih porazov na svetovnih frontah (zlasti v severni Afriki in pri Stalingradu) in v boju proti NOV in POJ ter z vključevanjem vse večjega števila prebivalcev v NOG oblikovalo nekakšno mostišče za zveze s Pivko in osrednjimi deli Brkinov ter prek Čičarije tudi s slovensko Istro. Z Janeževga brda so številni mladinci in drugi privrženci NOB odhajali na trocilne propagandne akcije proti Ilirski Bistrici in Pivki, kjer je bilo tedaj okoli 10.000 vojne že naveličanih italijanskih vojakov. Vaški ali terenski aktivisti so tedaj opravljali vse tiste naloge, ki jih je narekovala tedanja stopnja razvoja NOG partizanskim enotam in organizacijam, saj je bil NOB na Primorskem v začetku 1943, tik pred svojim množičnim poletom. Zato so organizacije OF in njihovi aktivni člani potrebovali vse več propagandne literature, da bi ta polet pospešile, saj so tedaj množice slovenskih kmetov in delavcev vse bolj vneto in s čedalje večjim užitkom brale slovensko tiskano besedo, ki jo je širila OF.

Ko so se po že omenjenih porazih v začetku 1943. leta revolucionarno razgibale tudi italijanske delovne množice po velikih mestih v severni Italiji, so začeli vodilni italijanski fašistični in monarhistični krogi razmišljati o postopnem popuščanju in umiku dela čet iz okupirane Jugoslavije na Primorsko in v Italijo. Še zdaleč pa tedaj niso bili pripravljeni popuščati pred vse močnejšimi partizanskimi pritiski na vratih Trsta, Gorice in Reke, torej na Krasi, v Brkinih in drugod, pač pa so se fe-

bruarja 1943 spričo vse bolj množičnega odhajanja primorskih fantov in mož v NOV in POS odločili za obrambo rapalskih meja z Jugoslavijo in odločen protudržni partizanskemu pritisku tudi v Brkinih, kjer je tedaj odšlo po do sedaj zbranih podatkih v partizanske enote na Hrvaško okoli 90 mož in fantov; vseh pa se je na novo vključilo v NOV približno 150.

Znano je, da je štab 23. armadnega zbora italijanske kraljeve vojske v skladu s takšnimi načelnimi stališči monarhistično-fašističnih krogov organiziral 13. marca 1943 – točno 7 mesecev po prvi – svojo drugo množično ofenzivo v Brkine z namenom, da uniči Brkinsko četo kot jedro vseljidskega odpora, ujame v Brkinih mobilizirane novice in odstrani s tistega območja vse potencialne kandidate za partizane in njihove podpornike. V ofenzivi je sodelovalo okoli 12.000 do 13.000 mož iz vojaških, fašističnih in policijskih enot. Te so se na območju Kozjan in Padeža spopadle z borci Brkinske čete. V neenakem boju je padlo 6 partizanov in ena partizanka, 6 pa je bilo ranjenih. Po brkinskih vaseh so fašisti in policisti tisti dan aretirali in odgnali v tržaške zapore okoli 200 ljudi. Padle partizane, kolikor so jih Italijani našli, sta morala kmata Anton Filipčič iz Kozjan in Jože Blažević iz Padeža prepeljati v Ribnico, da bi tam ugotovili njihovo identiteto. Zlasti pa jih je zanimalo, ali je med padlimi tudi Karlo Maslo. In ker ga ni bilo, so bili hudo razočarani.

Tisti dan je prodiralo z jugovzhodne strani iz Ilirske Bistrice čez Bitnjo in Prem proti Janeževem brdu, Čeljam in Preložam približno dva

3

bataljona italijanskih vojakov, fašistov in policistov. Njihov cilj je bil aretacija in odgon možkih, sposobnih za boj, v teh vaseh in obkolitev Šmagorske doline s smeri Prelože – Ostrožno brdo.

Kako je tisti dan groze doživela in preživela v Ribnici janeževska aktivistka Ivana Tomažič-Colja in njeni najbližji v Šmagorju je v svojih obsežnih zapiskih sama pozneje opisala. Zato povzemimo iz njih nekaj značilnosti:

»Vsko leto... je zame 13. marec nepozaben dan. Bilo je že skoraj pomladansko lepo vreme. Vstali smo precej zgodaj, ker je bil svak Tone namenjen s konji in vozom v gozd proti Ostrožnemu brdu. Ker je bilo daleč, je šel že ob zori od doma, z njim pa je bil tudi vaščan Franc Fabijančič-Krušerjev, medtem ko se jima je na Ostrožnem brdu pridružil še mož sestre Eme, Pepi Volk-Blažek. In vsi trije so se napotili... proti Šmagorju in Kozjanom... Komaj so začeli pripravljati les, že je mrgolelo okoli njih vse polno italijanskih vojakov... in v smeri Kozjan je izbruhnulo pekleno streljanje. Nekajkrat so jih nameravali italijanski fašisti kar postreliti, vendar se je vsakokrat našel kakšen poznan vojak, oficir ali karabinjer in jih rešil...!«

O pohodu italijanske vojske skozi Janežev brdo proti Preložam in Čeljam pa je Ivanka zapisala:

»Kolono vojaštva so šle skozi našo vas brez konca in kraja in za seboj požigala vse ograje ob poteh in gozdov. Bilo je suho, zato je bilo v nekaj urah vse območje v ognju in dimu kot v peklu. Bali smo se, da bo ogenj zajel tudi hiše in gospodarska poslopja... Okoli 9. ure smo slišali streljanje iz več smeri. Najhujše je bilo na Kozjanah, v Padežu in Ostroškem borštu... Doma smo vsi obupani trepetali za usodo našega gospodarja oz. svaka in vaščana, ker smo slišali tudi, da Italijani pobirajo s seboj vse moške. Čeprav je ves dan gorelo in strelja-

lo po gozdovih in je ljudi navdajalo z grozo, sem se zaskrbljena za usodo svaka opogumila, povezala v culo nekaj kruha in slanine ter se napotila po gozdni poti skozi »Žabovce« proti Ribnici. Ko sem prišla pri Lunjevi domačiji na glavno cesto Ilirska Bistrica-Ribnica-Pivka,

Tabor pri Povirju na Krasi. Prvi z desne je Pinko Tomažič s fotoaparatom v roki. Fotografija posneta 1929. leta

so me začeli na vsakem koraku ustavljati italijanski vojaki in me spraševati, kam grem? Medtem pa so italijanski tovarnjaki vozili po cesti stotine naših mož in fantov v zapore, taborišča in smrt. V mučnem izgovarjanju mi je vendarle uspelo priti v Ribnico k Željku – Mršnikovi gostilni... Ob mostu pri Željkuvi hiši je bil lep črn avtomobil s divizijsko zastavo in pri njem italijanski vojaški general. Tam sem kmalu opazila tudi svaka Toneta Faturja živega in zdravega in se ga razveselila. Vendar

je že na kongresu socialistk pred več kot 60 leti in bi uveljavili veliko vlogo, pomen, enakoprav-
nec kot dan žena eni tako, drugi drugače, vsako
t vseh ljudi sveta.

bratski, samoupravni SFRJ vseh narodov in
nim vodstvom za lepši jutri pokojnega tovariša
variši vseh bratskih narodov in narodnosti tako
jih delovanja.

tu, a se razmere iz dneva dan spreminjajo, in se
no za to, da bo ta dan vsebinsko izražal svoje
edom v prihodnost, v kateri se bo žena in mati
okončno uveljavila v reševanju skupnih proble-

9. SNOUB – Kočevske želi vsem aktivistkam,
delavkam vse lepo in pristrčno delovno prazno-
pnem delu in napredku za še lepši jutri. Bodite
ih delovanja, najbolj pa v krajevnih skupnostih,
Odbor skupnosti borcev ZDO
IX. SNOUB Kočevske

arnih let

a sestro. Za Vero je bil to udarec, in zato se je še z
vnmemo tolkla s sovražni-
zvesto izpolnjevala vse na-
ki jih ni bilo malo.
leta 1943 je bila Vera spreje-
t mladinka v vrste SKOJ in
mesecev kasneje že tudi v
tvo komunistov. Naša jubi-
a se je v NOV med drugim
žila ustanovnega kongresa
ine v Kočevski Reki. Bila je
delegatka na jugoslovan-
mladinskem kongresu v
rju. Kot mlado dekle je žive-
delala za velike ideale naše
ucije. To je izpovedovala z
svojim delom in izpovedu-

je tudi danes po 40. letih revol-
ucionarnega dela. Mladost je po-
vezana tudi z ljubeznijo. Usoda
njenege življenja je hotela, da je
ravno med borci srečala in spoz-
nala prvoborca Jožeta Kodeliča,
doma iz Črešnjice pod vznožjem
partizanskega Pohorja, s katerim
se je tudi poročila. Vera je bila
ves povojni čas v prvih bojnih
vrstah. Takoj po vojni je delala v
Zadru in leta 1968 se je vsa dru-
žina preselila v Črešnjevec, kjer so
si zgradili dom. Tudi tukaj se je
tako vključila v družbenopoli-
tično delo. Sedaj že nekaj let do-
kaj uspešno, predvsem pa pra-
vično opravlja naloge tajnice ob-
činskega odbora ZB NOV Slo-
venska Bistrica.
Brez dvoma lahko upravičeno

Ob dnevu žensk smo se pogovarjali z revolucionarko in spomeničarko Marjeto Bavec

Ljudem moramo zaupati

V Mariboru smo se pogovarjali z znano revolucionarko in družbenopolitično delavko Marjeto Bavec-Sonjo, ki je že 40 let članica partije. Vrsto let je bila po vojni sekretarka mestnega odbora borcev in predsednica komisije za borbe pri OLO Maribor. Med vojno je bila partijska in terenska delavka in partizanka, ki je vse svoje sile posvetila boju proti sovražniku. Članica KP je postala leta 1941. Ko so ji povedali, da bo sprejeta v partijo, se je začela jokati. Marjeta Bavec izhaja iz delavsko-obrtniške družine in je bila najmlajša med dvajsetimi otroki iz dveh zakonov.

Ali se še spominjate sprejema v partijo?

Tega trenutka ne bom pozabila nikoli. Sestali smo se v hiši pri Janežiču. Na sestanek sta prišla tovariša France Popit in Ivan Novak-Očka. Prvi je govoril o političnih razmerah, drugi pa je obravnaval organizacijska vprašanja. Napeto sem poslušala in ta večer zaradi vznemirjenosti nisem mogla zaspati. Dosti sem premišljala o mojem članstvu v partiji, ker se mi je zdelo, da nisem dorasla tej nalogi.

Ali se spominjate kakšnega dneva žena med NOB?

Med vojno ni bilo časa za praznovanje dneva žena. Ne spominjam se, da bi ta dan posebej praznovali. Res pa je, da smo ob tem dnevu šli med ljudi in se z ženskami in drugimi ljudmi pogovarjali o zgodovinskem pomenu tega praznika. Te pogovore smo izkoristili, da smo spodbujali ženske, naj vztrajajo v boju proti sovražniku in se bojujejo za enakopravnost v družbi in za druge ideale.

Kako pa danes gledate na ta praznik?

Dan žena je vsako leto tudi moj dan. Ne pričakujem od nikogar,

zapišemo, da je Vera Kodalič danes organizatorka vseh pomembnejših prireditev in praznovanj v občini, zlasti v zvezi z revolucionarnimi izročili, posebej pa ob vsakoletnem spominskem praznovanju padca legendarnega Pohorskega bataljona, ko im. kup obveznosti in dolžnosti.

Danes skorajda ni borca v občini, pa tudi širši okolici, ki Vero ne bi poznal. Še danes ohranja vse lastnosti, ki so krasile borce revolucije med NOB, kot so tovarštvo, poštenost, odločnost, prepričanje v sposobnost naših ljudi, da bomo premagali vse trenutne težave našega socialističnega razvoja.

Franjo Hovnik

Marjeta Bavec

da bi se ob tej priložnosti posebej spomnil name, sem vesela, če pripravijo ob tem prazniku skromno proslavo s kulturnim programom. Sem pa proti praksi, ki je veljala ponekod po vojni, da se je praznovanje dneva žena izrodilo v popivanje in razmetavanje denarja. Skrb za delovno ženo naj se ne omeji samo na dan žena, ker to ni namen praznika. Za ženo in njene probleme bi morali v vseh okolišjih misliti vse leto in sproti urejevati probleme na delovnem mestu, v družbi in drugod.

Kako ocenjujete današnji položaj žensk?

Naša žena je veliko pridobila z našo socialistično samoupravno ureditvijo. Vprašanje pa je, kako se je sama otresla starega mišljenja in načina življenja. Danes je že veliko razgledanih, izobraženih in sposobnih žensk, ki so na različnih položajih enakovredne z moškimi. V nekaterih okolišjih pa je še vedno navzoča malomeščanska vzgoja, ki ženske ne sprošča dovolj, da bi bolj delovale v družbenopolitičnem življenju. Dosti pa je seveda odvisno od ženske same, kako se znajde in kako se zna postaviti v življenju.

Kako je bilo v partizanih?

Od junija 1942 sem bila v partizanih. Bila sem skupaj z otroki, ki so se morali pred sovražnikom umakniti izpod snežniških gozdov. Ostala sem na belokranjskem območju na rajonu Suhor, kjer sem bila zadolžena za partijo in AFŽ. V 5. bataljonu 15. brigade sem bila zadolžena za Skoj in partijo. Rada sem bila v tej enoti, saj je bila to bojna enota z visoko moralo. Oblekli in obuli so me od pet do glave. Partija pa me je zahtevala nazaj. Morala sem v Stari trg ob Kolpi, kjer so potrebovali članico komiteja in sekretarko AFŽ.

Kako je bilo na 1. kongresu AFŽ v Dobrniču?

Ta kongres bo ostal zame nepozabno doživetje. Nikoli poprej nisem doživela na enem kraju toliko ženske revolucionarnosti, vdanosti, bojevitosti in drugih odlik pri ženskah, ki so prišle iz raznih vojaških enot na ta kongres. Na kongres v Dobrniču sem šla peš iz rajona Suhor, delno smo se vozili z volovsko vprego. Prevoze so organizirali aktivisti OF. Ničesar se nisimo bale, pozabile smo, da lahko naletimo na sovražnika, saj smo pele revolucionarne pesmi in bile zelo dobro razpoložene.

Ali se spominjate tudi priprave na zasedanje SNOS v Črnomlju?

Seveda se spominjam priprav na to zasedanje, saj smo v Starem trgu ob Kolpi spremljali delegatke iz hrvaške strani. Kot članica komiteja KP Stari trg – Vinice in sekretarka AFŽ sem bila zadolžena za sprejem delegatov in za njihovo prehrano in prenočišče. Med delegati je bila tudi neznana ženska. Povabila sem jo v svojo sobo nad gostilno Majerle, da bi se tam odpočila. Bila je zelo vpludna in prijetna tovarišica, oblečena pa je bila v angleško uniformo. V pogovoru mi je tudi omenila, da je zelo zaskrbljena, ker je Edvard Kardelj padel v vodo s konja pri prehodu reke Kolpe. Se vedno se mi ni posvetilo, kdo je tovarišica. Šele kasneje sem izvedela, da je bila to Pepca Kardejeva.

Kakšen vtis je naredila Pepca Kardeljova na vas?

Bila je prikupna ženska, ki je izžarevala skromnost. Zaradi tega sva se tudi dlje časa pogajali, kje bo katera spala. Ponudila sem ji mesto v postelji, sama pa bi legla na tla. V to ni privolila in sva končno legli skupaj na posteljo in se še dalj časa pogovarjali. Naslednji dan mi je rekla, da ima plašč v nahrbtniku in da bi mi ga rada podarila, čeprav je zanj dragocen spomin. V njem je spoznala Edvarda Kardelja in bila z njim v vseh zaporih. Bila sem zelo ponosna, da sem imela tako lep topel plašč, ki sem ga nosila še deset let po vojni.

Ali ste se s Pepco Kardelj še kdaj srečali?

Nisem imela te priložnosti, čeprav je bila po vojni večkrat na mariborskih sindikatih. Delala sem na komiteju KP, vendar se nikoli nisva srečali, ker sem vedno prepozno izvedela za njen prihod. Srečanja s Pepco Kardelj se vedno rada spominjam. Nisem pozabila plašča, ki mi je še kako prav prišel.

M. Kos

do njega nisem smela, ker me je ustavil nek italijanski oficir... Toda, korak za korakom sem se vendarle približevala Željkovu – Mršnikovi vozovni tehtnici in na njej opazila mlake krvi, nekaj čebule, zavitke gaze in druga zdravila... Kmalu so se mi približali karabinjerji, ki so bili prej v naši vasi, in mi povedali, da so v ofenzivi ubili 4 »ribele« (tri moške in eno žensko). Nekdo izmed njih mi je pokazal v šotorko zavita štiri trupla, naložena na tovorni avtomobil.

Iz enega zavoja je molela razgaljena krvava roka mrtve ženske... To je bila roka v pogumnem boju padle učiteljice Pepce Čehovin-Tatjanae, borke Brkinske čete.

Trinajsti marec je bil za Brkine dan groze in žalosti. Stotine družin je ostalo brez očetov in sinov, odgnanih v tržaške zapore na ulici Coroneo, v kazenske bataljone, v koncentracijska taborišča Cairo Montenotte, od tam sept. 1943 v Mauthausen, od koder se prenekateri niso nikoli vrnili. Vendar tudi ta udarec ni prisilil brkinskega človeka, da bi se uklonil sili in nasilju. Boj je bilo treba nadaljevati do zmagovitega konca! O tem so bili vsi prepričani, tudi Janževci, ki jih italijanska ofenziva ni tako hudo prizadela, kot je Kozlovce, kjer so fašisti aretirali 37 ljudi in jih kot živino privezane k vrvi odgnali po cestah proti Dolganovcu, oziroma k Reki, še prej pa jim požgali tri hiše in več gospodarskih poslopij. Prav zato so janževski aktivisti že aprila, čeprav je preti- la huda nevarnost, sprejeli v varstvo ranjenega borca Brkinske čete Dušana Jardasa iz Kastr pri Reki ter ga nekaj dni skrbno negovali in varovali. Ob padcu fašizma je zavladovalo v vasi veliko veselje. Ljudje so želi žito in bili presrečni, da se je črni režim končno sesul. Vendar so prihodnji dan nekateri dejavniki razburili ljudi z nepotrebnimi likvidacijami domačinov Franca in Ane

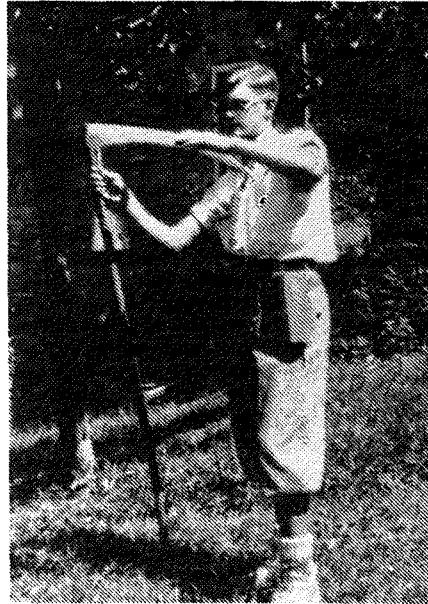
Medved z obtožbo, da sta izdajala, kar pa ni bilo nesporno dokazano.

Janeževci po kapitulaciji Italije

Po izkrcanju zavezniških sil na Siciliji in padcu fašističnega režima se je sicer italijansko okupacijsko vojaško nasilje proti primorskemu ljudstvu še okrepilo, vendar je bilo vse bolj jasno, da je kapitulacija italijanske vojske neizbežna in skorajšnja.

Janeževci so večinoma kopali zgodnji krompir, ko so zvedeli, da je Italija kapitulirala. Že naslednji dan so šli skupaj s prebivalci sosednjih vasi razkopavat ceste ob Reki, rušiti nanjo skale in podirati drevesa, da bi s tem onemogočili predor Nemcev s Pivke in Divače proti Ilirski Bistrici. In res, mir je trajal tri dni, nato so pritisnili Nemci, vneli so se ostri boji na 14. septembra so Nemci prodrli skozi Bitnjo in Ilirsko Bistrico proti Reki. V boju z njimi je padlo več neizkušenih borcev. Boj se je nadaljeval čedalje ostreje. Nemci so začeli že pred 20. septembrom prodirati tudi proti Premu in dalje v brkinske hribe. Tudi na brdo je prišel neki neuravnovešeni esesovski podoficir, ki je začel kar sam preiskovati hiše, iskati orožje in se oholo obnašati kot novi gospodar. Toda iz Čelja je prišla partizanska patrolja z izkušenim vodjem Bertom Ivančičem in ga zalotila pri Kološčevih, ko si je čistil orožje, ter mu onemogočila, da bi še naprej gospodaril po naši zemlji.

Po kapitulaciji Italije in nemški zasedbi večjih krajev ter pomembnejših prometnih poti se je s sodelovanjem vsega ljudstva tudi v Brkinih izoblikovala in izpopolnjevala revolucionarna ljudska oblast, ki je uživala skoraj neomejeno podporo vseh ljudi. S tem se je vsebina dela postopno večala. Organizirane so bile tudi gospodarske ko-

Nekaj dni pred odhodom v Jugoslavijo septembra 1935

misije pri odborih OF, ki so ustanovile etapne kuhinje za podporo potujočim aktivistom, partizanskim kurirjem, obveščevalcem in drugim sodelavcem NOB.

Osnovna šola

Po večini brkinskih vseh so aktivisti OF organizirali tudi osnovne šole. Tako je bila tudi na Janeževem brdu oktobra 1943 ustanovljena enooddelčna osnovna šola za oko-

li 16–17 vaških otrok. V njej je kot pomožna učiteljica poučevala Ivanka Colja. Bistriški domobranci in Nemci so pogosto spraševali vaščane, ali je šola partizanska. Ti pa so jim odgovarjali, da so jo sami organizirali, in je zato njihova.

Kurirske zveze in obveščanje o varnosti prehodov

Ze smo omenili, da je postajalo Janeževo brdo že v začetku 1943 v dejavnostih, potrebnih za uspešen razvoj NOB, čedalje pomembnejše zlasti na področju urejanja in varovanja kurirskih zvez, kar se je pokazalo že med nemško jesensko ofenzivo oktobra in v začetku novembra 1943, pa tudi pozneje, ko so obveščevalci in terenski aktivisti organizirali v Spodnji Bitnji, ob prehodu čez Reko pri Jakšu in na železniški postaji pod Kirovcami in tudi drugod zbiranje podatkov o nemškem, domobranskem, četniškem in nedičevskem nadzoru in varovanju varnih prehodov iz Brkinov na Pivko in Notranjsko. Tako so npr. obveščevalci organizirali v gostilni pri Klobučarju, da je gospodinja Pavla Grahor zbiral podatke, ki so jih prinašali prebivalci iz Kirovc, Bitnje in Potoka in potem pošiljala obvestila rajonskemu obveščevalcu ali obveščevalnemu centru prek Janeževih brda, kamor so prihajala tudi obvestila s Premo, od Jakša, Lunja in drugod o sovražnikovih zasedah in patroljah. Zato se je malokdaj zgodilo, da so Nemci ali drugi sovražniki presenetili in razbili naše enote, kolone novincev, transporte hrane idr., čeprav je šlo po prehodu čez kilovški predor tisoče novincev in veliko brigadnih ter bataljonskih borcev po kapitulaciji Italije iz Brkinov na Pivko in narobe.

(se bo nadaljevalo)

**Industrija
gradbenega
materiala p. o.**
Dobruška vas pri Novem
mestu

**Gobarska
družina**
Novo mesto

Globtour

turistična
agencija
Novo mesto

Motel

Putnik

Trebnje

**Grad
Otočec**

**Servis
smučarske
opreme**

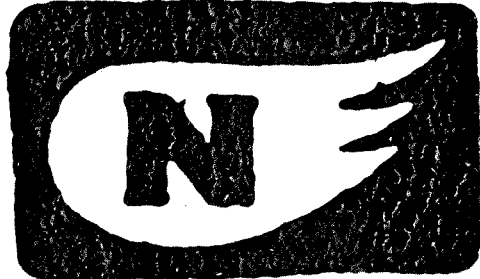
Bine Bajc, Herojev 8,
Novo mesto

Osmi Roški smučarski teki v Občicah so uspeli in poželi vse priznanje, tako tekmovalcev kot navijačev, kljub temu da vreme ni bilo ravno najbolj naklonjeno in je še v noči pred tekmovanjem natrosilo na smučine svežega snega. K uspehu so prispevale svoj delež tele dolenjske delovne in druge organizacije ter obrtniki:

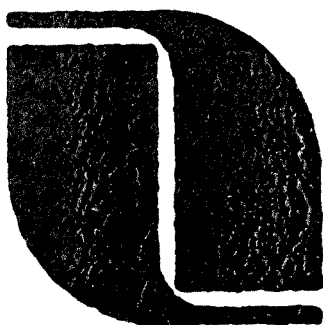
**Gozdno
gospodarstvo**

Novo mesto Gubčeva 15

Novotehna

trgovsko podjetje Novo mesto,
Glavni trg 11

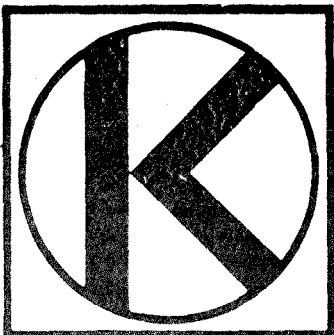
Novoles

Straža pri Novem
mestu

**SGP
Pionir**

Novo mesto,
Kettejev drevored 37

KRKA

Labod

tovarna oblačil,
Novo mesto,
Cesta herojev 29

**Dolenjska turistična
zveza
in
Turistično društvo
Novo mesto**

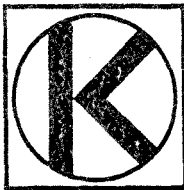

Novo mesto

Vavta vas 31

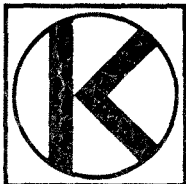
**Medobčinska
gospodarska
zbornica**

Novo mesto

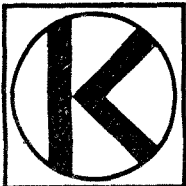
KRKA

**Zdravilišče
Šmarješke
toplice**

KRKA

**Zdravilišče
Dolenjske
toplice**

KRKA

**Zdravilišče
Čateške
toplice**

Golf turist Ljubljana

**tozd
gostinstvo**

Bela krajina

**Grverstvo-
pasarstvo**

Jože Strniša, Dolnja
Težka voda 36
Novo mesto

GABRJE

Za rod, ki tu živi...

Od septembra 1943 do osvoboditve leta 1945 je na Primorskem in v zamejstvu poučevalo okrog 500 partizanskih učiteljev. V teh šolah se je zbiralo nad 16 tisoč šoloobveznih otrok. Odlok o partizanskem šolstvu na Primorskem je sprejel PNNO OF za Slovensko primorje 22. oktobra 1943 s takratnim sedežem v vasi Stomaž pod Cavnom. Podpisal pa ga je takratni referent za propagando in šolstvo France Bevk. V nekaterih krajih so šole že delovale. Po sprejetem odloku so partizanske šole zaživele skoraj v vsaki vasi, morda z izjemo le tam, kjer je imel okupator trenutno svoje postojanke. Po petindvajsetih letih fašističnega zatiranja so otroci spet pisali besede svojih mater in očetov. Učitelji so postali v pravem pomenu besede borci v prvih bojnih vrstah v boju za slovensko besedo. To so bili borci s svinčnikom in kreda v roki. Zato so besede, ki so vklesane v mrzli marmor plošče v Garjah, še toliko bolj tople in plemenite: Življenja polni smo občutili vojno in kri, a ohranjevali smo besede blagovorne za rod, ki tu živi...

Na spominski plošči, ki so jo odkrili v nedeljo, 26. 2. 1984, ob prazniku KS Gabrje na Vipavskem, je še posvetilo: 26. II. 1944 je okupator z zračnim napadom na vas preprečil I. konferenco partizanskih učiteljev Vipavskega okrožja. Ob 40. obletnici: Partizanski učitelji Primorske.

Po še nepopolnih podatkih je dalo svoja življenja okrog 70 učiteljev. Zato je upravičena želja nekdanjih primorskih učiteljev, da bi tem padlim sotovarišem postavili nekje na Primorskem trajen spomenik. Kljub prizadevanjem je za sedaj želja še neuresničljiva, ker ni denarja.

Na nedeljski slovesnosti se je zbralo kljub izredno slabemu vremenu več partizanskih učiteljev, ki naj bi se udeležili učiteljske konference pred toliko leti. V kulturnem delu programa je sodeloval poleg učencev osnovne šole Vipava (med njimi večina domačinov) tudi pevski zbor iz Ajdovštine. Svoje spomine na dogodke pred 40 leti je obujala takratna šolska nadzornica Minka Pahojeva. Na trgu pred stavbo nekdanje osnovne šole pa se je zbrala skoraj vsa vas. Vaščani so pripravili nekdanjim učiteljem nadvse tople sprejem, saj so dobesedno tekmovali, kdo bo koga imel v gosteh, da ne govorimo o »dobrotah«, s katerimi so obložili mize v dvorani stavbe osnovne šole. Pa ne le to, tudi »gabrjske« kapljice ni manjkalo in vesele partizanske pesmi tudi ne. Letošnji krajevni praznik bo ostal še dolgo vsem v lepem spominu.

S. BRATINA

»Stari naročnik – novega«

Pred približno letom smo začeli akcijo »Stari naročnik – novega«. Ob začetku akcije smo zapisali, da bo trajala do septembra, toda čas je pokazal, da mora biti stalna in nepretrgana. Z akcijo smo želeli povečati število naših naročnikov. Toda s pridobljenimi novimi naročniki smo pokrili tiste, ki so časopis odpovedali, in tako ohranjamo število naročnikov na približno enaki ravni.

Zato smo tem bolj veseli, če izvemo, da na terenu poskušajo pridobiti čim več novih naročnikov. Takšne spodbudne novice prihajajo iz Izole. Že lani poleti je občinski odbor ZB NOV povabil vse predsednike krajevnih organizacij, naj se vključijo v akcijo pridobivanja novih naročnikov za naš časopis. Kot kaže, tudi sami niso bili zadovoljni z uspehom lanske akcije, in so v začetku februarja začeli novo. Takoj so pridobili petindvajset novih

naročnikov, pravijo pa, da jih bodo v prihodnje še več.

Akcija pridobivanja novih naročnikov pa ima v Izoli tudi drugo stran. Tamkajšnji borci so se odločili tudi za pridobivanje naročnikov zunaj svoje organizacije. Tako so 34 družbenopolitičnim ter delovnim organizacijam in drugim poslali priporočila in prošnjo, naj naročijo TV-15 Naš tovariš.

Podobno pot bi lahko ubrali tudi v drugih slovenskih občinah. Prav gotovo se po takšnih akcijah po vsej Sloveniji ne bi mogli več pritoževati, da smo in ste pridobili le toliko novih naročnikov, kot ga je odpovedalo. To pa bi bil velik uspeh vseh nas in vsi, ki sodelujemo v tej akciji, bi imeli tudi moralno zadoščenje, da smo veliko storili za ohranitev borčevskega časopisa.

B. K.

Ali se nam obetajo boljši časi?

V okviru številnih akcij za izboljšanje denarnega položaja časopisa TV-15 Naš tovariš poteka tudi akcija za oživitve tiskovnega sklada pri republiškem odboru ZB NOV Slovenije. Z denarnimi sredstvi iz tega sklada naj bi pokrivali razliko med proizvodno in prodajno ceno našega časopisa. V tem skladu naj bi združevali denar občinski odbori ZB NOV, slovensko združeno delo in posamezniki.

Na žalost tudi tu ne gre vse tako, kot bi moralo. V nekaterih občinskih odborih niso preveč zagreti za takšno akcijo in zahtevajo sistemske rešitve. Drugje pa so se že vključili in precej delajo na tem področju.

Najbolj otipljivi rezultati te akcije so v **mariborski občini Tabor**. Tamkajšnja občinska skupščina je na predlog občinskega odbora ZB NOV sprejela sklep, da v tiskovni sklad TV-15 Naš tovariš prispeva **50 tisoč dinarjev**. Hkrati pa je pooblastila predsednika izvršnega odbora Ivana Hrničiča, da na koordinaciji s predsedniki drugih občin in mesta Maribor določi način in obliko pristopa k skladu. To pa pomeni, da bodo tudi druge mariborske občine prispevale denar v tiskovni sklad borčevskega časopisa.

Vendar pa to ni edini denar, ki so ga borci iz občine Maribor Tabor pridobili za sklad. Tako bo **Mariborska tekstilna tovarna** prispevala 10 tisoč dinarjev in pristopila k dogovoru o združevanju sredstev v tiskovnem skladu. Dogovor je podpisala tudi Avtomontaža Maribor in nakazala 2 tisoč dinarjev.

Led je torej prebit in v prihodnjih tednih in mesecih vas bomo sproti obveščali o poteku akcije.

B. K.

MARIBOR TABOR

Zbiranje denarja za TV-15

V občinski organizaciji ZB NOB Maribor Tabor so dosti storili v akciji za pridobivanje denarja za časopis TV-15 Naš tovariš. **Sekretar občinskega odbora ZB NOV Maribor Tabor Ivan Veble** je poudaril, da je občinski odbor dvakrat razpravljaj o vsebini pisma, ki ga je dobil od republiškega odbora ZB NOV Slovenije o težjem finančnem položaju časopisa TV-15. Na zadnji lanskim seji predsedstva ob koncu decembra je predsednik občinske organizacije Slavko Kobal prevzel obveznost, da bo napisal ustrezen dopis delovnim organizacijam in tozdom in jim priporočil, naj podpisajo dogovor o sofinanciranju TV-15.

Prve dni januarja letos so to pismo naslovili na 29 delovnih organizacij in tozdom v občini, izvršnemu svetu občine Maribor Tabor in vsem občinskim družbenopolitičnim organizacijam. Na izvršnem svetu SO Maribor Tabor so sklenili, da bodo podpisali dogovor in se zavezali, da bodo letos dali finančni prispevek v višini 50.000 dinarjev. Mariborska tekstilna tovarna – DO Tabor je prispevala 10.000 dinarjev, ZIV TAM – Avtoobnova Maribor je namenila za TV-15 2000 dinarjev.

Vodnogospodarsko podjetje Maribor je tudi pripravljeno prispevati denar v ta namen, vendar predlaga, naj bi TV-15 kaj napisal o delu in

problemih njihove delovne organizacije. Pozitiven odgovor pričakujejo tudi od Cestnega podjetja Maribor in nekaterih drugih delovnih organizacij. Na letnih konferencah krajevnih združenj ZB Ivan Zagernik-Joco, Slavko Šlander, Maks Durjava, Franc Rozman-Stane in v Radvanju so sklenili, da bodo poleg letne članarine pobirali tudi prispevek za TV-15. V glavnem so se povsod zavzemali, da bi ta individualni prostovoljni prispevek znašal 50 dinarjev, lahko pa bi bil tudi višji ali nižji glede na gnotne razmere posameznikov. Delovne organizacije še niso vse odgovorile na vlogo o financiranju TV-15 in čakajo zaključni račun. V razpravah na letnih konferencah ZB so udeleženci poudarili, da so drugi časopisi deležni večjih dotacij in družbene pomoči kot TV-15. Po njihovem mnenju TV-15 objavlja zanimive prispevke iz življenja članov ZB, ZRVS, iz SLO in DS, teritorialne obrambe in z nekaterih drugih področij. Skoraj povsod so bili mnenja, da je časopis TV-15 potreben širše družbene podpore, in da bi bila napačna odločitev, če bi časopis zmanjšali po obsegu, ker bi s tem vsekakor prizadeli tudi uredniško politiko in vsebino. Na letnih konferencah so tudi zavrnila razmišljanje, da bi časopis TV-15 v prihodnje izhajal na štirinajst dni.

M. K.

RADIO ŠE POMNITE – TOVARIŠI

Naš narodnoosvobodilni boj je bil izjemen po marsičem. Ena izmed njegovih veličin je tudi v tem, da so se v partizanskih enotah, z ramo ob rami, skupaj z možmi bojevale tudi ženske in dekleta in številne matere, ki so za revolucijo žrtvovale vse. Skupaj z možmi na terenu ali v enotah so padale pod krogami Mussolinijevih, Hitlerjevih in domačih izdajalskih hord ali pa so umirale v nacističnih tovarnah smrti. Tisoče in tisoče žrtev, tisoče in tisoče usod in spominov, ki še niso zbledeli, čeprav je minilo že toliko let.

Nekaj jih bo strnjenih v oddaji »Še pomnite, tovariši«, ki bo na sporedu to nedeljo (11. marca 1984) brž po poročilih ob 9. uri na 1. programu Radia Ljubljane. V tej oddaji bodo borci pripovedovali o soborkah. Oddajo pripravlja Stane Škrabar.

Vabili

Krajevna skupnost in družbenopolitične organizacije Mirna peč vabijo borce in aktiviste NOB na proslavo v počastitev krajevnega praznika, ki bo v petek, 16. marca 1984, ob 10. uri v kulturnem domu na Mirni peči.

★

Borcem NOV, ki so se bojevali v Brkinih, aktiviste in občane Brkinov in širšega območja južne Primorske vabimo na spominsko srečanje v soboto, 17. marca 1984, ob 11. uri pri spomeniku padlim na Kozjanah. Vabi domicilni odbor Brkinske čete.

Zahvala

Nekdanji partizanski učiteji Primorske se iskreno zahvalujemo krajanom partizanskih Gabrji na Vipavskem za tople sprejem in sodelovanje ob odkritju spominskega obeležja, ki smo ga postavili v spomin na sovražnikov napad na vas 22. februarja 1944, ki je preprečil 1. konferenco partizanskih učiteljev Vipavskega okrožja.

Hkrati se zahvalujemo pevskega zboru iz Ajdovštine in učencem OŠ Vipava (večina med njimi so bili domačini). Zahvaljujemo se tudi uredništvu TV-15, Televiziji Koper, Radiu Koper, Primorskim novicam in Primorskemu dnevniku za objavljena vabila ali posvetila.

Odbor skupnosti PUP

Cerkno vabi

Partizansko Cerkno bo 10. in 11. marca letos že desetič gostilo udeležence spominskih smučarskih tekem. Letos bo tekmovaljevanje v novem smučarskem središču v Črnem vrhu nad Novaki.

V soboto, 10. marca, se bo ob devetih začelo tekmovaljevanje pripadnikov JLA, TO in UNZ. Pomerili se bodo v teku na sedem kilometrov in ob enajstih v veleslalomu. Proti večeru pa bo v osnovni šoli Cerkno miting, ki ga bodo povezali s proslavo ob 40. obletnici ustanovitve igralske skupine 9. korpusa. Nato pa bo družaben večer.

V nedeljo, 11. marca, se bo ob devetih začelo tekmovaljevanje borcev, starešin JLA in cicibanov. Tekli bodo na pet kilometrov in ob enajstih vozili veleslalom. Popoldan bo tovariški srečanje, razglasitev rezultatov in zaključek prireditve. Hkrati pa bodo v Cerknem potekale tudi druge prireditve.

Startnina znaša 200 dinarjev, vanjo pa so všeti topli obrok, čaj za tekače in tri vožnje z žičnico za tekmovalce v veleslalomu. Iz Cerknega bodo avtobusi odpeljali proti Črnemu vrhu nad Novaki ob 8.15. Prenosišča lahko rezervirate v hotelu Eta, telefon 75-111.

Za udeležence partizanskih smučarskih tekmovaljev Cerkno 84 pripravlja OO ZB NOV iz Kranja skupen prevoz tekmovalcev iz Kranja na prizorišče tekmovaljev na Črni vrh nad Cerknem. Odhod avtobusa iz Kranja izpred hotela Creina bo v nedeljo, 11. marca, ob 6.30 s postankom pred bencinsko črpalko v Škofji Loki ob 6.50. Prijave sprejema še do petka do 12. ure tov. Valant na OO ZB NOV Kranj. Prijavite se lahko tudi po telefonu (064) 26-193. Prisrčno vabljeni.

Poziv borcem na proslavo 40-letnice organov za notranje zadeve

Organizacijski odbor za proslavo 40-letnice organov za notranje zadeve poziva vse borce, ki so v letu 1944/45 obiskovali tečaje Narodne zaštite v Semiču in tečaje VDV in OZNA v Gradcu (Točko 77), naj čimprej sročijo tele podatke: priimek in ime, leto rojstva, točen naslov sedanjega bivališča in čas, od kdaj do kdaj so bili na tečaju in v kakšnem svojstvu.

Podatke sročite na naslov: Republiški sekretariat za notranje zadeve, odbor za proslavo, 61000 Ljubljana, Kidričeva 2. Organizacijski odbor

Obvestila

Borci prištavnih enot in odsekov 31. divizije

Pripravljamo monografijo ENAINTRIDESETA DIVIZIJA, ki bo med drugim drobneje obravnavala tudi prištavne enote divizije (inženirski, zvezni in zaščitni bataljon, obveščevalna četa, premočna bolnišnica, artilerija itd.) in odseke štaba divizije. Glede na to, da je o njih v arhivskem gradivu le malo podatkov, prosimo borce in starešine teh enot in ustanov (odsekov), naj nam pošljejo svoj naslov z navedbo, v kateri enoti (ustanovi, odseku) so bili, in naslov morebitnih drugih soborcev iz teh enot.

Odbor Skupnosti borcev 31. divizije pri OO ZB NOV Kranj, 64000 Kranj, Trg revolucije 1

★

Borci 15. divizije

Izšla je monografija 15. divizije. Knjigo lahko naročite pri založbi Borec, Miklošičeva 28 v Ljubljani ali kupite v knjigarnah. Knjiga ima 607 strani in je opremljena s številnimi skicami in fotografijami. Cena knjige je 800 din.

Odbor skupnosti borcev 15. divizije

★

V sodelovanju z družbenopolitičnimi organizacijami Cerkno, Planinskim društvom Cerkno, brigado Srečko Kosovel, Gorenjskim vojnim področjem in inženirskim bataljonom 31. divizije organiziramo deveti zimski pohod na Porezen v nedeljo, 25. marca 1984.

Pri spomeniku na vrhu Porezna bo ob 11. uri spominska slovesnost v spomin na padle borce za svobodo.

Pohod na Porezen bo iz Cerknega do Lovske koče in dalje na vrh Porezna, prek Selške doline, Davče, Jurežve ali Vrhovčeve kmetije, Petrovega brda, Baške grape do vrha Porezna. Zaradi varnosti se je treba na dan pohoda strogo držati označene poti. Zdravstvena služba bo pri domu na Poreznu in pri Lovski koči na Sašu. Za dan pohoda smo se dogovorili, da bodo dežurne ambulante v Železnikih, Cerknem, Podbrdu, Tolminu, Idriji. Hrana iz nahrbtnika. Topel čaj bo na voljo brezplačno. Udeležence pohoda opozarjamo, da je koča pod snegom in bivanje v njej ni mogoče. Priporočamo zimsko opremo in posebno dobro obutev. Za varnost je odgovoren vsak zase. Upošteva naj varnostne nasvete planincev in gorske reševalne službe. Želimo, da se pohoda udeležite ob vsakem vremenu.

Odbor za organizacijo pohoda na Porezen

★

Odbor za obnovo Slovenske vojne partizanske bolnice »C« bo 20. maja 1984 odkril obnovljeno partizansko bolnišnico, imenovano SVPB »C«, na Planini nad Ljubnem ob Savinji. Z gradnjo tega pomnika teče tudi zbiranje dokumentov, podatkov, fotografij o delu osebja bolnišnice in podatkov o osebju ter ranjenic, ki je delalo ali so se zdravili v njej.

Zato pozivamo borce NOV, ki so se bojevali ali so bili v letu 1944 na Ljubnem ob Savinji in v okolici, posebej še bolničarke in ranjence, ki so delali ali so se zdravili v tej bolnišnici, da nam pošljejo: osebne podatke (ime, priimek bolnišnice; dokument, fotografijo ali kakršenkoli predmet, spominek, vezan na delo bolnišnice; podatke o zemljankah, skrivališčih (bunkerjih) za ranjence, osebju in materialu bolnišnice ob napadu sovražnika; podatke o padlih ali umrlih v bolnišnici in kje so pokopani).

Podatke in dokumente ter morebitni ostali material pošljite na naslov Odbor za obnovo SVPB »C« pri ZB NOV Ljubno ob Savinji, 63333 Ljubno ob Savinji.

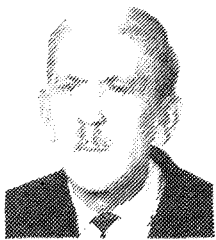
Za sodelovanje se vam zahvaljujemo in vas že zdaj vabimo 20. maja na otvoritev pomnika in odkrivanje obeležij. Vse dokumente in fotografije bomo preslikali in jih vrnili pošiljateljem.

OO ZB NOV Mozirje

Milena Walla

Decembra lani je umrla borka Milena Walla, rojena Simić. Naporna pot jo je vodila iz Modriča v Bosni, kjer so ji ustaši ubili očeta in mater, v partizane. Sredi 1943. leta je šla skozi Bosno do Črne gore in Durmitorja s 4. proletarsko brigado in prek Srbije na sremsko fronto, skozi Hrvatsko Zagorje v Maribor in Radovljico, kjer se je konec 1955. leta demobilizirala kot starejši vodnik. Bila je trikrat odlikovana. Po vojni je delala nekaj časa v Sarajevu, nato pa se je preselila v Ljubljano, kjer si je ustvarila družino. Delala je na ministrstvu za gozdarstvo, kjer se je upokojila. Bila je aktivna družbenopolitična delavka.

Avguštin Dolenc

Rodil se je 1904. leta v Rakitniku. Bil je član organizacije TIGR ter OF na vasi. Leta 1942 je bil aretiran in zaprt v Coroneu v Trstu, od koder so ga poslali v kazenski bataljon. Po kapitulaciji Italije se je pridružil borcev prekomorskih brigad in opravljal intendantsko delo. Prejel je tri odlikovanja. Od njega smo se poslovili novembra lani v Stivanu pri Postojni.

Edvard Dolenc

Edvard Dolenc se je rodil 1923. leta v Čermelcih pri Hruševju. Mobiliziran je bil v italijansko vojsko in po kapitulaciji Italije se je pridružil grškim in makedonskim partizanom. Po demobilizaciji je prišel v Prestranek. Od njega smo se poslovili novembra lani v Slavinu.

Marjeta Stanovnik

Januarja je umrla Marjeta Stanovnik, po domače Krošljeva mama iz Horjula. To je bila prava partizanska mama. Ljubezni in skrbni ni posvečala le svojim devetim otrokom, pač pa je vedno našla kaj za pod zob in spodbudno besedo za vse partizane, ki so se v gozdovih bojevali za svobodo naše zemlje. Mož in starejša sinova so začeli delati v Osvobodilni fronti, Krošljeva mama pa je kuhala hrano za prve partizane, ki so se pogosto in radi oglašali pri njej. Življenje ji ni priznašalo. Moža in tretjega sina so že leta 1941 odpeljali Italijani v Italijo. Ostala je sama s hčerami Ivanko, Micko, Ančko in Franco ter najmlajšim sinom Francetom. Tudi četrti sin se je pridružil partizanskim enotam. Okupator in domači izdajalci so ves čas pritiskali nanjo, a ni klonila. Skupaj s hčerkami in Francetom, ki je imel tedaj šele deset let, so jo odpeljali v internacijo.

Ivan Kenda

Pred letom dni smo se na Mostu na Soči poslovili od Ivana Kende, rojenega 1904. leta. Z NOB je začel sodelovati 1942. leta, februarja 1943 je bil nasilno mobiliziran v posebni bataljon, od koder se je po kapitulaciji Italije vrnil domov. V Gorici je bil ujet in zaprt. Junija 1944. leta je po begnil in odšel med partizane. Bil je v 9. korpusu, v Belokranjskem odredu, nazadnje pa v zaščitnem bataljonu Glavnega štaba NOV in POS. Odlikovan je bil z medaljo zasluga za narod.

Alojz Podlipnik

V Bohinjski Bistrici smo se septembra lani poslovili od Alojza Podlipnika, rojenega 1910. leta. V NOV je stopil 1943. leta v Jelovski bataljon, bojeval se je v Prešernovi brigadi in Gorenjskem odredu. Imel je čin starejšega vodnika. Za zasluge v NOB je bil dvakrat odlikovan.

Terezija Flajnik

V 90. letu je umrla partizanska mama Terezija Flajnik iz Vukovec pri Vinici. Za NOV je aktivno in organizirano delala od 1942. leta. Od nje smo se poslovili decembra lani v Vinici.

Matija Poličnik

V Gornjem gradu smo se oktobra lani poslovili od invalidskega upokojenca in mizarja Matije Poličnika. Rodil se je 1928. leta. Komaj 16-leten fant se je aktivno vključil v NOV že julija 1944. leta. Bil je kurir štaba 15. divizije.

Marjan Tratar-Učo

V 78. letu je umrl Marjan Tratar-Učo iz Novega mesta. Rodil se je v Celovcu, postal učitelj in vse življenje je vzgajal mladi rod po različnih krajih Slovenije. Po italijanski internaciji 1942. leta je bil učitelj partizanskih pionirskih šol, vodja kulturne skupine 7. korpusa in član naših tiskarn. Odlikovan je bil med drugim tudi z redom zasluga za narod in redom dela s srebrnimi žarki. Od njega smo se poslovili decembra lani v Šmihelu.

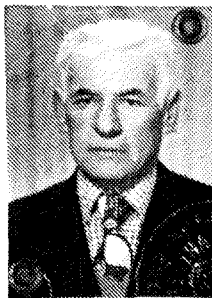
Janko Žakelj

Rodil se je 1908. leta v Podlipi. V delo za NOV se je vključil konec 1942. leta, oktobra 1943. je postal borec Prešernove in Vojkove brigade. Konec vojne je dočakal kot vodja čevljarke partizanske delavnice pri 31. diviziji. Bil je tudi ranjen. Prejel je dve odlikovanja. Od njega smo se poslovili novembra lani v Žireh.

Ivana Kenič

V Orehku pri Postojni smo se novembra lani poslovili od Ivane Kenič-Bojane. Vključena je bila v Slovensko protifašistično zvezo, in tako je začela aktivno in organizirano delati za NOB. Bila je prvi odbornik OF za vas Orehek in rajon Postojna. Po kapitulaciji Italije pa je bila članica okrajnega odbora Podnanos. Za svoje delo je bila večkrat odlikovana.

Anton Cigoj

Oktobra lani smo se na pokopališču v Malovšah poslovili od Antona Cigoja, rojenega pred 60 leti. Leta 1942 je bil nasilno mobiliziran v kazenski bataljon. Kapitulacijo Italije je dočakal v južni Italiji, kjer se je pridružil NOG ter aktivno vstopil v NOVJ. Bil je borec 3. prekomorske brigade. Bil je dvakrat odlikovan.

Anton Modic

Na pokopališču v Malem Otoku pri Postojni smo se decembra lani poslovili od Antona Modica, rojenega 1911. leta na Unču pri Rakeku. Po okupaciji naše domovine se je takoj priključil OF. Leta 1943 se je pridružil NOB in se bojeval v sestavi 7. korpusa, nazadnje je bil vodja čevljarke delavnice. Bil je trikrat odlikovan.

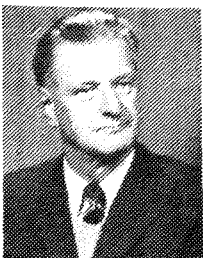
Franc Zalokar

V Srednji vasi v Bohinju smo se oktobra lani poslovili od Francisa Zalokarja, rojenega 1907. leta v Poljah. Od 1926. leta je bil član Skoja, od 1938. pa član KP. Leta 1941 je postal aktivist OF, v NOV je stopil 1943. v Jelovski bataljon, kasneje je bil borec Prešernove brigade in kurir relejne postaje 27-6 v Bohinju. Imel je čin starejšega vodnika, za zasluge v NOB je prejel več odlikovanj in priznanj.

Milan Možina

Novembra lani smo se v Stivanu pri Postojni poslovili od borca in invalida Milana Možine. Rodil se je 1925. leta v Grobiščah. Leta 1943 je bil mobiliziran v italijansko vojsko. Po kapitulaciji Italije se je pridružil borcev 3. prekomorske brigade. Za delo med NOB je prejel več odlikovanj.

Franc Sodja

Januarja smo se v Bohinjski Bistrici poslovili od Francisa Sodja, rojenega 1921. leta v Bohinjski Češnjici. Bil je borec Prešernove brigade, Škofješkega in Jeseniško-bohinjskega odreda. Po vojni je delal v Knoju. Prejel je več odlikovanj.

PRAVNI SVETOVALEC

M. O. R. Ali je po novih predpisih res poseben pogoj starosti za vdovo podaljšan za pet let, za vdovca pa skrajšan za pet let?

Odgovor: Po prejšnjih predpisih o pokojninskem zavarovanju je vdova pridobila pravico do družinske pokojnine, če je do smrti moža, po katerem ji je šla ta pravica, dopolnila starost 45 let, ali ko je dopolnila to starost, če je bila ob smrti moža stara najmanj 40 let. Vdovec pa je pridobil pravico do družinske pokojnine, če je do smrti žene dopolnil starost 60 let. Po novem republiškem zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju pa pridobi vdova pravico do družinske pokojnine, če je do smrti moža, po katerem ji gre ta pravica, dopolnila starost 50 let oziroma z dopolnitvijo te starosti, če je do smrti moža dopolnila 45 let starosti. Izjema velja za vdovo, ki ob moževi smrti ni imela lastnosti zavarovanke, ker ni bila v delovnem razmerju, oziroma ni opravljala dejavnosti, na osnovi katere je bila zavarovana. Taka vdova pridobi tudi po novem zakonu pravico do družinske pokojnine z dopolnitvijo starosti 45 let, tako kot po prejšnjih predpisih, ki so se uporabljali do 31. 12. 1983. - Vdovec pa pridobi po novem zakonu pravico do družinske pokojnine, če je do smrti žene, po kateri mu gre ta pravica, dopolnil starost 55 let, oziroma z dopolnitvijo te starosti, če je do žene smrti dopolnil 50 let starosti.

K. K. N. Ste borec NOV in starostni upokojenec. Menite, da ste upravičeni tudi do dodatka za pomoč in postrežbo, ker ste skoraj negibni ter potrebujete stalno pomoč in postrežbo drugega. Radi bi vedeli, od kdaj gre upravičencu ta dodatek, in ali se mu izplačuje tudi, ko se zdravi v bolnišnici ali naravnem zdravilišču?

Odgovor: Pravica do dodatka za pomoč in postrežbo gre od dneva, ko je nastala potreba po pomoči in postrežbi, vendar se ta dodatek izplačuje največ od prvega dne naslednjega meseca po vložitvi zahteve in še za 6 mesecev nazaj. Ne izplačuje pa se za tisti čas, ko je upravičenec v bolnišnici ali kakšnem drugem stacionarnem zavodu, in sicer za čas nad 6 mesecev take oskrbe.

R. Ž. P. Ste borec NOV od začetka leta 1943 dalje. Letos, ko boste dopolnili z upoštevanjem posebne dobe v dvojnem trajanju 30 let pokojninske dobe in starost 64 let, se nameravate starostno upokojiti. Kako vam bo odmerjena pokojnina?

Odgovor: Starostna pokojnina vam bo kot borcu pred 9. 9. 1943 odmerjena na podlagi 30 let pokojninske dobe v višini 75 odstotkov pokojninske osnove. Ta osnova se vam bo določila na enak način kot drugim zavarovancem, to je od za vas najugodnejšega mesečnega povprečja osebnih dohodkov, doseženega v katerikoli zaporednih desetih letih zavarovanja v času po 1. 1. 1966. Le če bi bilo za vas ugodnejše, bi se pokojninska osnova, ker ste borec NOV pred 9. 9. 1943, ugotovila na podlagi mesečnega povprečja osebnih dohodkov, ki ste jih dosegli v katerikoli zaporednih petih letih zavarovanja, ki so za vas najugodnejša od vključno leta 1966 dalje. Tako odmerjena pokojnina pa se vam bo povečala tako, da bo znašala 85 odstotkov pokojninske osnove. Borcu NOV pred 9. 9. 1943, katerega pokojnina, odmerjena po pokojninski dobi, ne dosega 85 odstotkov pokojninske osnove, se namreč ta pokojnina poveča za 60 odstotkov, vendar sme tako povečana pokojnina znašati največ 85 odstotkov pokojninske osnove.

D. V. Z. Kot borce NOV vas zanima, ali in za koliko časa ste vsako leto upravičeni do zdravljenja v naravnem zdravilišču?

Odgovor: Po samoupravnem sporazumu o postopkih in načinih uresničevanja pravic iz zdravstvenega varstva (2. odstavek 40. člena) določa zdravljenje borcev NOV v naravnem zdravilišču, in sicer v skladu z možnostmi občinske zdravstvene skupnosti, poseben konzilij pri dispanzerju ali ambulanti za borce, v katerem so zdravniki, ki vodi dispanzer oziroma ambulanto za borce, in predstavniki občinske organizacije ZZB NOV, komisije za borce skupščine občinske zdravstvene skupnosti in skupščine občine.

Mire Grobler

Tone Tekavec-Klančar in Koroščani

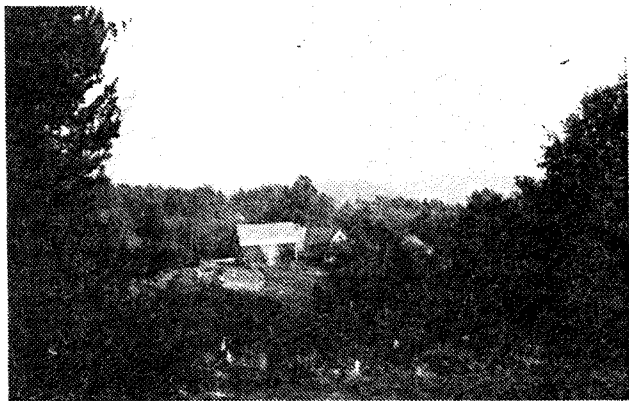
Kar dostikrat se oziramo v čas, ko je divjala po svetu vojna. Pri tem srečanju s preteklostjo ne moremo in tudi ne smemo prezreti Klančarjevega Toneta s Korošč na Notranjskem. Ubili so ga Italijani med nerazumljivo zmešnjavo njihove poletne ofenzive dvainštiridesetega leta, njihovo morilsko roko pa je vodila izdajalska bela garda.

Pišem pripoved o preprostem hribovcu, poštenem, razumnem garaču, ki je razumel tedanjo stisko slovenskega naroda, a ni žel nobene slave. Brez takih, kot je bil on in mnogo njemu podobnih ne bi zmogli nikoli. Vklესati njegovo ime na nekem pomniku, to bi bilo odločno premalo. Zavedam pa se, da ne more danes nihče več opisati njegovih dejanj in misli.

Čudoviti zaselek Korošče leži visoko sredi gozdov nad otokom Iške, nad omamno in divjo Zalo, ki je niso prehodili niti Italijani niti Nemci v vseh njihovih ofenzivah in hajkah. Zaselek s tremi hišami, tremi njihovimi gospodarji, takrat večinoma še s starši, ženami in 11 otroki, so del zgodovine narodnoosvobodilnega boja, ki se nikoli niso spajdašili s sovražniki slovenskega naroda. Bili so kot družina, zaradi česar ne moremo obravnavati Klančarja ločeno od ostalih vaščanov.

Dandanes je okrog Korošče tiho in mirno. Ni več slišati ubranih otroških glasov, kot jih je bilo polno v zraku pred julijem 1942. Od enajstih otrok so ostali na kmetijah kot njihovi gospodarji samo še Milan Tekavec, Tone Rudolf-Dolenji in Jože Rudolf-Gorenji. Obema Rudolfoma gospodinjita danes njuni materi, čeprav imata že čez 40 let. V te hribe noče zamož nobena, kar pa je navsezadnje krivično. Vse ostale prebivalce, razen omenjenih treh gospodarjev, ki so preveč navezani na rojstni kraj, je potegnilo v svet ali pa so že pomrli.

Naš Klančarjev Tone je živel na boriš štirih hektarih zemlje in redil je do dvojne glav živine. Rojen je bil 26. julija 1905 prav tu. Naključje je hotelo, da sta oba Klančarjeva sosedata nosila isti imeni Tone Rudolf, in ju zato lahko ločimo samo z domačima imenoma Gorenji in Dolenji. Bila sta bratranca iz sosednjih Koščakov. Gorenji Tone se je priženil k Štefki Rotovi,

Korošče

Anton Tekavec-Klančarjev

ki je imela v vasi največjo kmetijo. Na najmanjši kmetiji je gospodaril Dolenji Tone z ženo Marijo.

Zanimivo je, da sta Klančar in Matija Kovačič iz Rožanc za ženi izmenjala sestro. Tone je vzel Matijevo sestro Angelo, Matija pa Tonetovo sestro Jožefo. Tudi sicer je bila Matijeva usoda povezana s Koroščani. Do leta 1941 so se Tonetu in Angeli rodili štirje otroci, eden pa je bil še na poti. Najstarejša Zofka je bila leta 1941 stara 11 let, za njo pa so bili še Julka, Milan in Tone, novorojenček pa je bila Milka. Sosedji Štefki sta se rodila dva otroka, Mariji pa štirje.

Klančar, napreden kot je bil, je postal član kmetijske zadruge v Otavah. Ker je zemlja dajala premalo kruha lačnim otrokom, si je pomagal s tesarstvom. Tako je na primer njegovo delo ostreje nove šole v Gornjih Otavah. Kot tesarski mojster je hodil tja do Rakitne, Blok in še kam. Prav zato ni šel na tuje kot marsikateri notranjski tesač. Žena Angela je lepo skrbela za red in čistočo, pri hiši pa je bil tudi skrbno negovan sadovnjak.

Med njegovim delom so se Tonetu porajale misli zgaranih notranjskih tesačev, ki so si včasih dajali duška tudi s kletvicami. Videl je težave ljudi, za katere niso bili krivi sami. Sprejaval se je, odkod takšna razlika med besedami in dejanji Cerkve. Spoznal je, da bi morala le delo in poštenost odločati o človeku. Peknila ga je misel, da se bo njegovim in otrokom drugih godilo slabo.

Pred drugo svetovno vojno je delal pri utrjevalnih delih v Vražjem vrtcu v Loški dolini, mobiliziran pa pred napadom na staro Jugoslavijo ni bil.

Leto 1941

Dočakali smo šibo božjo v podobi Mussolinija in Hitlerja. Logika fašizma je hotela zmleti vse, kar je bilo slovenskega. Tedaj je Klančar, zvest spoznani resnici, rešen predsodkov Cerkve in svobodnjaškega duha napravil logični korak in se priključil Osvobodilni fronti slovenskega naroda. Od takrat je živel samo še zanjo. Vsi Koroščani so šli po tej poti.

Skrbno je začel negovati svojo staro puško, ki jo je prinesel nekega večera v hišo. Angeli je dejal, da bo v teh časih še kako potrebna. Skupaj sta našla skrivališče zanjo in Italijanem je ni uspelo najti kljub vražje temeljitim pregledom. Angela je slutila najhujše in je odslej trepetala zanj.

Klančar je bil kmalu povezan z moškimi podobnega duha. Hodil je na zarotniške sestanke k raznim pajštavam, žagam, mlinom, k Zalarjevim na Goro, k Poldetu Mrmorju pod Slugovim, na Kremenco, Zalo itd. Tudi pri njem so se zbirali, kot pravimo, znani neznanci. Naj omenim samo Franceta Korošča iz Reparjev, Franceta Rudolfa s Kremenca, partizani iz Borovniške čete, Ljuba Šercerja, Naceta Voljč-Frica, po vojni razglašena za narodnega heroja, in še drugi. Prav od Frica je prvič slišal globlje utemeljitve pravilnosti svoje poti. V tisti hudi zimi od enainštiridesetega na dvainštirideseto let, je bil pri Klančarju čez en teden. Ponoči sta hodila od hiše do hiše in s sestanka na sestanku po vaseh Vidovskih hribov. Prepričevala sta batarje, kmečke delavce in predvsem revne kmetje, da je prišel čas ljudstva, da je okupator njegov sovražnik ter da je prišel jemat, ne pa dajat. Odločili so se za boj. Klančar je postal eden najdelavnejših aktivistov teh krajev, je zapisal France Rudolf, tedanji sekretar organizacije OF, in je zato postal tudi njen član. Noč je namenjal Osvobodilni fronti, dan pa kmetiji.

Prvi partizani so prišli k njemu tam neke od Iške. Borci Borovniške čete, ki so se umikali po napadu na Bezuljak skozi Korošče v Osredek, so jim zapeli pesem Nabrusimo kose. Pri vsaki hiši so dobili kruh in suhe krljke.

Nekoč je prinesel k njim Ljubo Šercer mlado, v gozdu izgubljeno srnico. Prinesel jo je Klančarjev in želel, naj mu jo varujejo. Ob koncu vojne bo prišel ponjo, saj se bo vojna končala prej, preden bo srnica zrasla. Skrbno so jo hranili z otroško dudo, a je vseeno kmalu poginila. Tudi Šercer ni dočkal svobode, kar so Klančarjevi zvedeli kmalu po njegovi smrti.

Podobno kot drugod je tudi v tej fari postalo župnišče leglo bele garde. Začelo se je z znano katoliško akcijo. Vanjo so ljudi dobesedno silili. Zlasti kaplan je na sestankih pripovedoval take stvari, da nekateri niso hoteli več blizu. Pokazala se je potreba po zbiranju vesti o tej dejavnosti s središčem v župnišču. Klančar je zadolžil Andreja Tekavca z Zale, naj se tej družini pridruži in naj ga o vsem obvešča. Tudi h Klančarju je prišel kaplan in ga silil v spovednico, ki jo je znal spretno izkoriščati. To je Tone odločno zavrnil in kmalu je Andrej Tekavec poročal, da so o Klančarju na sestankih govorili, da je komunist in še vse, kar pritiče k temu. Na teh sestankih so se rojevali zloglasni spiski vidovskih faranov, po katerih so kasneje Italijani med ofenzivo in še po njej pobijali kar po vrsti. OF je prek Andreja Tekavca in še drugih zvedela dovolj o tej družini, predhodnici zloglasne bele garde.

Dva tedna po napadu na Verd je gorelo pri Zalarjevih na Gori. Tedaj je Klančar odločneje kot prej opozarjal, da samo sestanki ne bodo več zadostovali. Ko bo prišla pomlad, bomo prižgali kresove kot v turskih časih, je dejal. Ponovil je, kar je že govoril Nace Voljč-Fric: »Bič oblasti leži sredi Ljubljane. Če ga ne zgrabimo prvi, bo slabo za nas.«

(se bo nadaljevalo)

OŠ Edvard Kardelj Ljubljana Polje Z mladimi se je treba veliko pogovarjati

V prostorni novejši stavbi osnovne šole Edvarda Kardelja v Polju smo. Z nami se pogovarja socialna delavka Zvonka Mencinger, ki dela na šoli že šestnajst let in v teh letih, lahko rečemo, da je zelo dobro spoznala šolsko življenje – učiteljev in učencev. To je njen vsakdan, del njenih razmišljanj tudi še potem, ko šolski zvonec že odzveni zadnjo šolsko uro.

Povejmo, da poteka pouk v Polju v dveh šolskih stavbah; v starem poslopju za 1. in 2. razred, v novejšem pa za ostalih šest razredov. Za prvošolce je poskrbljeno, da imajo pouk le dopoldan, sicer pa je ta dvoizmenski. V letošnjem šolskem letu 1983/84 si v tem hramu učenci nabirajo znanje 1147 učencev, še ostalih 124 učencev pa hodi v podružnične šole, in sicer v Dolsko 98 učencev, v Senožeti 16 učencev in 10 učencev v Križevsko vas. Podružnične šole so majhne in le za nižjo stopnjo. V Dolskem imajo dva oddelka podaljšanega bivanja, v Senožetih in Križevski vasi pa poteka kombiniran pouk. Ni ravno lahko. Tu in tam je čutili pomanjkljivosti, ki vsekakor vplivajo tudi na uspeh. Trudijo se, da bi bila boljše povezava centralne s podružničnimi šolami in z osnovno šolo v Dolu, kjer učenci s podružnic nadaljujejo šolanje po nižji stopnji, torej od petega razreda dalje.

Centralna osnovna šola Edvarda Kardelja v Polju je nekako primestna. Otroci prihajajo iz delavskih in uslužbenških družin. Kmečkih pa je zelo malo. Učna snov je zahtevna in večkrat starši svojim otrokom ne morejo ali pa ne znajo pomagati. Zato so velikega pomena oddelki podaljšanega bivanja v šoli. Letos jih je kar sedem. Dajejo učno pomoč in varstvo. Za nekatere je pa to vendarle prevelika finančna obremenitev. Socialni položaj družin se iz leta v leto slabša, malice in kosila pa višajo svoje cene. Letos je kar 75 učencev takih, ki podaljšanega bivanja ne morejo plačati. Zato pa jim ga je šola kljub temu omogočila, in sicer z regresom, ki ga daje občinska skupnost socialnega skrbstva. Sto petindevetdeset učencev je vključenih v podaljšano bivanje, oddelki pa so razdeljeni po stopnjah in organizirani v obeh šolskih stavbah.

»Seveda, bolje bi bilo, če bi potekal pouk v eni stavbi,« je poudarila Zvonka Mencinger, »tako pa je večkrat moten. Učitelji želimo storiti, kar je v naši moči. Velik poudarek pri nas je namenjen prav izobraževanju učiteljev. Organiziramo strokovna predavanja o učnem procesu in s tem pripomoremo k boljši kakovosti našega dela. Glede strokovne usposobljenosti bi rada povedala, da je le malo tistih, ki še ni-

majo strokovnega izpita, pa tudi fluktuacija s šole je majhna. Pri nas je zaposlenih 106 ljudi, od tega približno 70 pedagoških delavcev, ostalo pa je tehnični kader.«

Zanimalo me je, kako je življenje šole povezano z življenjem krajevne skupnosti,

Zvonka Mencinger

kako povezuje svoje delo z delovnimi in drugimi organizacijami. Šolska vrata so odprta, o tem so me prepričali. Ne samo proslave, ki jih v krajevni skupnosti skupaj načrtujejo in izvajajo, gre za veliko več. Najtesneje so povezani s papirnico Vevče pri družbeno-proizvodnem delu. V tej povezavi že več let potekajo krožki. Učenci se zunaj šole zanimajo za ročno izdelavo papirja in z mentorji iz papirnice obiskujejo te krožke. Prav tako je pohvale vredno sodelovanje z delovno organizacijo SCT – TOZD Elektro-obnova pa z drugimi delovnimi organizacijami v občini Moste-Polje. Šola organizira ekskurzije v občinske delovne organizacije, ki s svojimi strokovnjaki-referenti za izobraževanje pomagajo pri poklicnem svetovanju in vključevanju učencev v delovni proces. Prav na ta račun se vedno več učencev odloča za poklic papirničarja.

In še pri nečem pomagajo šole delovne organizacije. Vsako leto je namreč v šoli nekaj učencev, ki končajo svojo šolsko obveznost v 6. in 7. razredu. Približno petnajst jih je. Z njihovimi starši in seveda z njimi se šolski delavci dogovorijo, ali bodo nadaljevali šolanje na osnovni šoli ali pa se pripravljeni vključiti v tako imenovani »skrajšani program«. Ta zahteva osemnajst mesecev šolanja, v tem času pa si učenec pridobi ožji profil poklica, in sicer na podlagi predavanj strokovnjakov iz delovnih organizacij in seveda ustrezne šole.

Kaj pa povezave z borci, ZRVS, občinskim komitejem ZK itd.? »Vse teče, pač ob določenih priložnostih,« pravi moja sogovornica. »Vsako leto, ko pripravljamo obrambne dneve, obvezno vključimo štab CZ iz krajevne skupnosti. Na pohodih, ekskurzijah po partizanskih krajih pa pri kurirčkovih pošti nas spremljajo borci. Ti nas tudi sicer obiskujejo na šoli. Naši učenci na primer dobro poznajo borca Rudija Kuharja in Francija Sotlarja.«

Kakor drugod omogoča tudi osnovna šola v Polju svojim učencem vrsto interesnih dejavnosti. Kar štirinideset se jih zvrsti skozi ves teden. Poleg učiteljev samih jih vodijo še nekateri zunanji sodelavci. Klicu z Zavoda za šolstvo, naj bi bil vsak učenec vsaj v enem krožku, je zadoščeno. Čemu pa bi dali prednost, je težko reči. Interesi učencev so namreč različni. Dobra zasedba je na tehničnem področju. Veliko se jih ukvarja z modelarstvom, vabljeni so prometni, foto krožek, pa po drugi strani spet ritmika, likovni krožek itd.

Ni mogoče kar tako mimo pionirske in mladinske organizacije, bodisi na razredni bodisi na predmetni stopnji. »Predvsem pionirji so zelo pridni,« je povedala tovarišica Zvonka. »V veliko oporo naši pionirski organizaciji je občinska zveza prijateljev mladine, ki nam daje pobude in pomaga pri oblikovanju programa. Nekoliko slabše je z mladinsko organizacijo. Ze dobro, da je povezana s pionirsko organizacijo v šoli, prav pa bi bilo, če bi se take niti spletle tudi navzven, z mladinsko organizacijo Vevče-Zgornji Kašelj. Zakaj? Mladinskih problemov je namreč vedno več. Dokler so to učenci v osnovni šoli, jih je še mogoče gasiti, ko pa odhajajo iz osemletke, naletijo pač na ovire, čez katere ne znajo pogledati. To bi lahko reševali v okviru mladinske organizacije, če bi bili vajeni in če bi mladinska organizacija delovala. Mišlim, da bi morali tu kot družba več storiti. Manjka nam mentorjev profesionalcev ali pa prostovoljnih delavcev v tej smeri; teh pa ni. Samo dati mladim ljudem klub, je resnično premalo. Pomembna je vsebina teh klubov.«

Veljalo bi razmišljati in dokončno premisliti v tej smeri. Z mladimi se je treba veliko pogovarjati, najti je treba pot do njih, vedno znova, in vedno se je treba ustaviti na točki, kjer se lahko pogovarjamo kot enak z enakim.

Živa Drole

Doživeli smo vojne grozote, a ostali smo ljudje

Pogovor s Karolino Jakomin iz Kubeda

Lakota in strah sta grenila vaše življenje. Nikoli ne bom pozabila, kako je gorela hiša, mi pa smo lačni gledali dim, ki se je valil s pogorišča.

Kdaj ste zvedeli, da vas bodo napadli? Naši terenci so to vedeli že opolnoči, mi pa nismo hoteli verjeti. Zjutraj, ob sedmih, smo slišali korake partizanov, ki so se umikali pred prihajajočimi Nemci in Italijani. Tedaj smo pustili vse in zbežali tudi mi.

Kam ste se umaknili in kaj ste takrat čutili? Še preden so prišli Nemci so tovarnjaki in tanki v vas, smo zbežali na Lačno, na Vardo, na Štrpanje, v Gradnje in v Pinjavce. Pri tem smo čutili velik strah in paniko. Živina je zamolklo tulila in bežala, mi pa smo se tresli.

Kam ste se vi skрили? Ali vas Nemci niso našli? Jaz sem bila skrita v luknji pri cesti. Od tu smo lahko opazovali vas. Videli smo tovarnjake in tanke, kako so hropili po cesti proti Gračišču.

Nemci nas niso odkrili, vendar pa smo prebledeli, ko so z mitraljezom streljali nad našo luknjo in spuščali rafale v dolino.

Kdaj ste se vrnili domov?

Domov smo prišli po dveh dneh. Gračiščani so nam prišli povedat, da moramo takoj iz skrivališča, sicer nas bodo Nemci vse pobili. Tako smo se vrnili v naše vasi.

Kakšen prizor se vam je ponujal?

Pogled na vas je bil žalosten. Sivi kupi pepela in ožganih desk. Nemo smo strmeli v pogorišča, iz katerih je še uhajal dim. Nam pa je dež močil pobledele lica in zabuhle oči.

Vojna je beseda, ki jo je lahko izgovoriti, vendar njenega pomena ni mogoče opisati. Okusili smo njene grozote in kljub temu ostali zavedni Slovinci.

ORJANA JAKOMIN
OŠ Istrski odred Gračišče

Ko me mamica poboža, pomislim...

...da me ima res rada in mi privoščiti, da bi se mi vsi moji načrti uresničili. Največkrat pa mi s tem vlije dodatno voljo za delo.

POLONA KRAMER, 6. b

...na delovno roko, ki vedno skrbi za svoje otroke, da bi živeli lepše življenje, kot ga je sama.

KSENIJA URLEB, 6. b

...na vse najlepše, kar je na svetu: na mir in ljubezen, na kruh, ki ga imam dovolj.

VALTER POPOVIČ, 5. a

...kolikokrat sem ji nagajala, jo razjezila, razočarala. Vendar hkrati pomislim, da je vse to že pozabila.

NATALIJA JELOVŠEK, 6. c

...da ji ne bom nikdar več nagajala.

ROTIJA KMET, 6. c

...kako hudo bi bilo brez nje.

...na nekatere otroke, ki so jim bolezen in puške vzele mame.

SIMONA TOFANT, 5. a

...da je srečna z mano.

ALJA LAMPRET, 5. a

...da vsakdo nima mamice, ki bi ga pobožala.

MARIJA KORENJAK, 6. a

...kako topla je njena roka, ki trdo dela zame. Naj me poboža katerakoli roka, tako topla, kot je mamina, ni nobena.

BRANKA HALER, 6. a

...da sem najsrečnejši otrok na svetu.

GREGOR ELLER, 5. b

Učenci COŠ Štore

Podoba moje mame

Konstanjevi lasje ji krasi jo že malce negubani obraz z rjavimi očmi, iz katerih sijeta ljubezen in nežnost. Moja mama je tudi moja najboljša prijateljica. Njej zaupam vse svoje skrbi in težave. Polna je duhovitih idej, ki ji nikoli ne zmanjkajo.

Kadar je žalostna, je njen pogled otožen. Takrat ji pomagam z nasveti. Najbolj jo razveselim, če ji otroci pomagamo pri hišnih opravilih. Njeno počutje vpliva name in na vse družinske člane. Izučila se je za trgovko, vendar je ta poklic po nekaj letih opustila, da bi se posvetila družini.

Sedaj imata z očetom skupno obrt in če je potrebno, večkrat pomaga v delavnici pri strojih. Sicer pa je gospodinja in skrbi za

red in čistočo v stanovanju. Je pridna šivilja, saj splete in zašije veliko lepih stvari, ki so v trgovini in na trgu precej dražje. K temu je pritegnila tudi mene, nekoliko manj sestro in brata, ki pa je zelo vztrajen.

Ob nedeljah, ko smo vsi doma, se potrudim in pripravim dobro in okusno kosilo. Za očeta se pri vseh stvarih najbolj potrudim, vendar jo on bolj redko pohvali. Včasih pa se le zgodi, da jo preseneti z zapoznelo pohvalo.

Živim v srečni družini, saj imam najbolj ljubečo, nežno in sploh naj naj mamo.

KATJUŠA DEMOJZES, 8. r.

Osnovna šola Oskarja Kovačiča Skofije

Šopek so poslali osnovnošolci iz Stranic, izdelala pa ga je Ivanka Kodrin iz 2. razreda

Še nekaj utrinkov z 8. Roških smučarskih tekov

Zapisali so jih člani novinarskega krožka Osnovne šole Baza 20 Dolenjske Toplice

Prvo mesto

Tudi letos se je tekov v Občicah udeležilo veliko smučarjev tekačev. Nekateri so bili tukaj prvič, nekateri pa že večkrat. Tudi Brigita Nagode, ki je letos dosegla 1. mesto pri starejših pionirkah, je že tekla pri nas. Za tek se je odločila sama, z željo, da pomaga in sodeluje pri ohranjanju izročil NOB.

BRANKA STOJČIČ

Pesnik kurir

Na kulturnem programu, ki je sledil Roškim tekem, v osnovni šoli v Dolenjskih Toplicah, smo slišali tudi tovariša Lojzeta Hafnerja iz Skofje Loke. Med vojno je bil kurir. Včasih pa se je zamislil in koval verze, iz katerih so nastajale lepe pesmi. Lojze še danes pesni. Zato smo ga zaprosili, da je k našemu programu dodal nekaj svojih pesmi: Kurir, Titovo ime, Zima, Kruh in Partizan Zivko. Veliko pesmi zna povedati, žal pa ni bilo časa za vse. Zato smo ga prosili, naj nam jih pošlje nekaj po pošti za naše glasilo.

INGRID MOŽINA

Pogovor s slikarjem

Dan pred roškimi teki je bila v zdravilišču odprta razstava slikarja Franceta Cegnarja.

Z njim sem se pogovarjala v šoli, ko je prišel na podelitev medalj za dosežene rezultate na tekih v Občicah.

Že pogled na slikarja pove, da je zelo deloven, resen človek, ki ve, kaj hoče. Doma je z Gorenjske. V Novo mesto je hodil v gimnazijo, vendar je bil izključen zaradi sodelovanja na demonstracijah. Takrat so ga zato celo zaprli. In iz zapora je pot v času NOB ponavadi vodila v internacijo; France-

ta v Italijo. Januarja 1943 pa je prišel iz internacije in se pridružil partizanom. Bil je bорец Gubčeve brigade. Hodil je tudi po Dolenjskem. V Šmihelu je bil ranjen. Drugič pa ga je sovražnikova krogla poiskala na Ilovi gori. Leta 1945 se je vrnil v Ljubljano. Že vrsto let dela kot profesor.

V prostem času pa se ukvarja s slikarstvom.

Razstavljene slike so motivi iz Roga in dolenjske pokrajine, kamor ga pač veže največ spominov.

JANJA FINK

Meniška vas

Meniška vas je gruščasto večje naselje med potokom Radešco in gozdnatim Cvingerjem, ki je kilometer oddaljena od Dolenjskih Toplic. Okupator je med roško ofenzivo požgal v vasi več hiš, postrelil nekaj moških, ostale pa odpeljal v italijanska taborišča. Nekaj hiš je bilo požganih in porušeni tudi 1945. leta v bojih z Nemci in domobranci.

Ob tej priložnosti je bila ubita Milena Struna, sestra Tončka in mlajši brat Franci pa sta bila ranjena in so ju partizani odpeljali v bolnišnico v Kanižarici.

Otroci Meniške vasi so bili med NOB vedno pripravljeni sodelovati v raznih zbiralnih akcijah, kot so: zbiranje hrane, oblačil, zdravilnih zelišč in podobno. Malo starejša dekleta so tudi pletla za partizane in prala povoje za partizanske bolnišnice. Največkrat so prale: Pavla Senožetnik, Marija Zupancič, Marija Krese, Rozka Rus in Roza Senica, in to v sosednjih vaseh – v Podhosti in Loški vasi. Prale so z milom, ki so ga prinesli s seboj partizani ali pa so ga skuhalo doma iz loja in pepela. Jože Medic in Jože Mavsar pa sta bila kurirja. V Novo mesto sta hodila po pošto in cigarete. Ko sta se nekekega dne vračala iz Novega mesta so ju začeli pri vasi Gradišče obstreljevati belogardiisti, ki so imeli bunkerje na Straškem hribu. Pri tem je bil Jože Medic ranjen v desno roko.

Nad vasio, na pobočju Cvingerja, stoji stara cerkva Sv. Antona. Po naročilu vaških zaščitnikov (Janez Senožetnik, Nace Rogelj) so imeli otroci v cerkvenem zvoniku opazovalnico od koder so opazovali, če se vasi približujejo sovražniški vojniki. Ob nevarnosti so pozvonili in vaščani so se umaknili v gozd nad Podhosto.

Septembra 1943. leta je bil v vasi pod Bučarjevim kozolcem partizanski miting. Otroci so pomagali pri okrasitvi in tudi nastopili so. Že štirinajst dni prej so otroke za nastop pripravljale Pavla Strumbelj, Vida Enžakova, Fanika Ambroz in Tončka Struna. Med nastopajočimi so bili tudi otroci in mladinci Milka Hrovat, Franc Fink, Milena Struna, Točnka Struna, Marija Strniša in Marija Zupancič. Nastopili so s prizorekom, recitacijami in zapeli so »Kam greš Črnolaska« in »Sivala je deklica zvezdo«.

Pred vojno so otroci iz Meniške vasi obiskovali šolo v Dolenjskih Toplicah. Med vojno so jo zaradi stalne nevarnosti skoraj v celoti opustili. Po ustanovitvi partizanske šole v Podhosti so meniški otroci hodili v šolo tja. Potem pa so bili vključeni v vse akcije, ki so bile organizirane v šoli.

V letu 1943 je deloval v vasi tudi pionirski odbor in ustanovljena je bila mladinska organizacija.

Dva meseca pred koncem vojne se je približno petnajst vaščanov z otroki umaknilo pred morebitnim nasiljem umikajočih se Nemcev in njihovih pomagačev. Pot jih je vodila na Stare Žage, v Črnošnje, Črnomelj in proti Delnicam. Na poti po Gorskem kotarju so bili opozorjeni na nevarnost pred ustaši. Nekega dne so otroci Marko Fink, Avguštin Domine in Jože Medic vstopili v neko hišo, da bi kupili jajca. Ko je gospodinja videla v njihovih rokah partizanski denar, je šla nadnje s sekuro. Od tedaj se niso upali več oddaljevati od skupine.

V Srbskih Moravicah so dočakali svobodo in se začeli vračati domov.

Zgodovinski krožek
OŠ Baza 20
Dolenjske Toplice

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Podoba matere in žene

Dan žena. Danes je tisti dan, 8. marec, mednarodni praznik vseh žensk. Kaj komu pomeni in kako ga katera praznuje, o tem bi lahko govorili na dolgo in široko. Omejimo se na tisto, kar dan žena pomeni vam, dragi naši mladi bralci in dopisniki. To je praznik vaših mam. Precej prispevkov ki jih je poštar te dni prinesel na naše uredništvo, govori o vaših mamah, o pripravah na praznovanje 8. marca in še o nekom – o partizanskih mamicah, s katerimi, pišete, se zelo radi pogovarjate. Najprej naj vas pohvalim, ker ste nam pravočasno poslali sestavke s tako vsebino, ne da bi vas na to prej opozorila. Pravi mladi novinarji ste že, naša mladinska stran pa bo po vaši zaslugi čisto osmomarčevska.

Iz celodnevne osnovne šole Franc Roš iz Celja nas je petošolka Lidja Hrnčič obvestila, da se pri njih prav intenzivno pripravljajo na razredno proslavo 8. marca. »Tako se pripravljamo, da smo vsi mokri,« piše. »Imamo igrice, recitacije, ples. Vse bomo strnili in v igrice vsi nastopili. Staršem hočemo pokazati, kaj smo se naučili. Tako se jim bomo vsaj malo oddolžili za ves trud, ki so ga imeli z nami; mamice, pa tudi očkov ne smemo pozabiti, ki so mamičam pomagali.«

Katarina Bence pa piše: »V naši krajevni skupnosti vsako leto za 8. marec obiščemo partizanske mame. Nesemo jim šopke teloha in še kakšen izdelek, za katerega poskrbi krožek za ročna dela. Vedno se utrne solza iz njihovih oči, saj jim dokazujemo, da niso pozabljene žene, ampak tudi današnji mladi rod spoštuje vse tisto, kar so med narodnoosvobodilnim bojem storile za partizane.«

Kaj se je dogajalo, kako ste pri vas proslavljali – to nam napišite. Pa če ste zabeležili kak zanimiv pogovor, bo tudi dobrodošel.

Živa

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Njenih šestinosemdeset let

Pozno zvečer smo se zbrali pri Tončki Korošec. Mislili smo že, da spi, ker starejši ljudje radi zlezejo v posteljo zelo zgodaj. Dopisniki smo stopili v kuhinjo in zagledali smo jo, kako je sedela na kavču in nič se ji ni dremalo. Posedli smo se okrog mize. Vsi smo se zagledali v njen čili obraz in začeli smo pogovor:

Teta Tončka, kako živite?
Živim kar dobro, čeprav sem stara, a imam vsega dovolj.

Koliko let pa imate?
Letos bom izpolnila šestinosemdeset.

Se vam zdi teh petinosemdeset let dolgih?

Zdi se mi, da so minila kar prehitro.

Jih občutite?

Ne, niti ne; zdrava sem in lahko hodim. Tudi delam lahko.

Kdaj vam je bilo v življenju najbolj hudo?

V mladosti. Sedem otrok sem morala preživljati. Včasih res nisem vedela, kaj naj jim dam v usta. Doma je bilo premalo zemlje, pa sem hodila v »tavr«. Denarja je bilo zmeraj premalo. Ko pa se je začela vojna, sem doživela najhujše. Gledati sem morala strašno morijo – obešanje 100 talcev v Stranicah. Ne morem povedati, kaj vse sem takrat občutila v svojem srcu, ko so na drevesih umirali mladi, krepki, nedolžni možje.

Ste se v mladosti kdaj zabavali?

V gostilne nismo hodili, šli smo pa na »pušenšank«, kjer smo malo popili in se naplesali. Rada sem igrala igre.

Kaj pa šola?

Šola se je začela ob pol devetih in se je končala ob pol štirih. Nekega dne sem zju-

traj pred šolo pasla krave. Razkropile so se mi in zbežale na tujo njivo. Medtem so mi poirle zvezek.

Ste zdravi?

V bolnišnici še nisem bila. Rada jem vse po vrsti, čeprav imam umetne zobe že od leta 1952. Še zdaj najraje jem zelje pa žgance.

Kaj počnete v prostem času?

Rada pletem. Letos sem spletla že troje parov nogavic.

Kaj mislite, zaradi česa ste dočakali tako starost?

Mislím, da zaradi zdravega načina življenja; brez cigarete, alkohola in z dobro voljo sem bila vseskozi.

Ta vesela žena je res najbrž dočakala tako lepo starost zaradi vesele narave in ker ji nikoli ni nič prehudu.

Obiskale so jo: SERGEJA CVELBER, ANITA KOROŠEC, MANJA ADAMIČ, KLAVDIJA PODPEČAN, KLAVDIJA JEROVŠEK in SMILJANA ADAMIČ, ki je sestavek napisala.

Stranice

Padlemu partizanu

Partizan že zdavnaj v zemlji počiva; med vojno je padel, da zdaj lahko mladina uživa. Pokopali so ga tovariši. Prižgali svečko in odšli. Mi pa zdaj gradimo lepše dni.

MARTINA KODRIN,
OŠ Stranice

Po poteh Kokrškega odreda

Trud in skrb nista bila sama

»Možični smučarski teki Po poteh Kokrškega odreda so že tradicionalna prireditelja, ki se je vsako leto udeležilo vse več ljubiteljev belih poljan. Dupljski teki izpričujejo spomin in ponos na legendarni Kokrški odred, na njegov nastanek in hude boje. Vse to je v vojnih letih združilo in med seboj neločljivo povežalo borce Kokrškega odreda s prebivalci. Odred je bil pri napredno usmerjenem prebivalstvu deležen popolne podpore in aktivnega sodelovanja. Ni torej naključje, da je ta množična prireditev poimenovana po Kokrškem odredu in da so smučine speljane mimo spomenikov na slavne dni NOV. Vsako leto znova krajan, športniki in borci Kokrškega odreda na ta način manifestirajo medsebojno enotnost in pripadnost Kokršskemu odredu«, je ob priložnosti dejal predsednik

častnega odbora Martin Košir. Letošnji že 9. smučarski tek Po poteh Kokrškega odreda je torej za nami. Pionirji, mladina, pripadniki

kilometrski progi proti cilju z eno samo željo: premagati razdaljo in varno priti na cilj, pa četudi zadnji. In tako je tudi prav, kajti za večino udeležencev je bilo po-

Najbolje uvrščeni borci: Štular, Jošt in Knific

milice, To in JLA, kmetije in borci, vsa ta pisana množica se je pognala na 7, 15-in 39-

membnejše sodelovanje. Toda, nekdo mora biti prvi in tudi zadnji. Slednji so ob raz-

Knjižne nagrade učencem za najboljše spise o NOB je podelil Franc Štefe-Miško

glasitvi rezultatov toplo pozdravljali tiste, ki so dobili nagrade in priznanja. Nagrado so dobili tudi učenci osnovnih šol, ki so napisali najboljše spise na temo Po poteh Kokrškega odreda.

Ob štartu in cilju ni manjkalo dobrega razpoloženja. Najbolj so bili veseli seveda organizatorji, pa tudi tekmovalci niso zaostajali, saj so letošnji dupljski teki dobesedno viseli na nitki. Da je temu tako, so potrdili tudi tekmovalci, preoblečeni v pustne šeme.

Vtisi tekmovalcev so si bili zelo podobni: »Odlična proga in neprenaporna. Zahvalo organizatorjem in domačinom, ki so dupljski tek spravili pod streho. Se bomo prišli!« Jože Knific, nekdanji prešernovec, borec Kokrškega odreda Franc Globočnik in vojak Janez Vožel iz Slovenskih Konjic so bili enakega mnenja: »Hvala organizatorjem in vsem ter prihodnje leto spet na svidanje na jubilejnem teku Po poteh Kokrškega odreda.«

Jože Čurin

Dva dni po poteh Štirinajste divizije

Se v mraku so se ponočni začeli zbirati v Slovenj Gradcu. Prihajali so posamično ali v skupinah. Z obrazov se je dalo razbrati, da si želijo v dveh dneh spoznati kar največ poti, ki so jo prehodili borci Štirinajste pred 40. leti na območju Pohorja in Graške gore.

Potem pa se je začelo čisto zares. Formiranje stalne pohodne brigade Ljuba Šercerja, pa tekanje iz čete v četo, veliko opazk in šaljivih besed, ker so bile v četah politične komisarke. Še pozdravni govori predstavnikov političnega življenja občine in krenili smo na pot, dolgo približno štirideset kilometrov. Bližamo se Podgorju, potem Šmiklavžu, kjer ob toplem čaju malce poklepeta. Spet zbor in premik naprej. Pred nami se začinja vznožje Graške gore – gore jurišev. Noge v snegu se stežka premikajo. Vendar vztrajamo. Ljudje nas začudeno gledajo, čemu toliko mladih in kam neki so namenjeni? Hodimo mimo osamljenih domačij, kjer ljudje vztrajajo pri skopem hribovskem kruhu. V mislih imamo borce divizije in gostoljubnost teh ljudi, ko so jih sprejemali. Gledamo ostarele in zgubane obraze ljudi, marsikomu se zaleskeče solza, kajti spomini so še vedno preveč živi. Ustavimo se ob skupni grobnici, kjer počiva dvajset padlih borcev divizije z njihovim komisarjem Ronkom Mavsarjem. Ti so padli na Graški gori. Droben plamenček sveče in trenutek molka. Bližamo se legendarni Graški gori, veter je vse močnejši in tudi sami se čedalje bolj pogrezamo v globoke zamete. Veličastna skulptura prav na vrhu Graške gore, ki simbolizira prenos ranjencev in pohod borcev, nemo zre pohodnike. Tu se srečamo z mladimi iz velenjske občine. Posebno spoštovanje vzbujajo borci divizije, ki se jih je nekaj zbralo na tej slovesnosti. Komandanti pohodnih enot poročajo predsedniku RK ZSMS Andreju Brvaju. V eter prinese vonj po pasulju, takšnem pravem, ki se kuha na prostem in v vojaških kotlih. Po kosilu se poslovi

ponočni enoti. Velenjčani se vrnejo z avtobusi, nas pa čaka še dobršen del poti do Završ, kjer bomo prenočili. V tamkajšnji osnovni šoli je bil pravi miting, na katerem so bili poleg pohodnikov še nekdanji aktivisti Završ in kopica mladih. Pesem in sproščenost nista utihnili dolgo v noč, kajti pozabili smo na sneg, strmine in napore. Skupina mladincev pripravlja bilten, ki izide v ranih jutranjih urah, nekaj nas odide z borci. Spominov in doživetij ne zmanjka. Zvečer za pretresljiv in tragičen konec poslednjih borcev legendarnega Pohorskega bataljona, ki so padli ter zgoreli v ostankih skednja na Završah.

Nedelja je. Drugi dan pohoda, gosta megla in veter bosta tudi tokrat naš spremljevalec. Krenemo proti Hudi luknji, od tam pa v bregove Paškega kozjaka. Ustavi-

je bilo življenje kot droben plamenček. Tako malo je bilo potrebno in spet bi bilo kakšnega borca Štirinajste manj...

Od Ramšaka krenemo proti dolini, pod nami je spodnji Dolič, spominsko obeležje, kjer so se trije bataljoni Štirinajste prebili na Pohorje, glavnina z ranjenci pa je ostala na Paškem Kozjaku. Zopet tišina, ki se meša s sunki vetra, in naša utesnenost v tej ozki soteski. Še nekaj kilometrov in naš pohod bo končan. Dolinska hoja je veliko bolj prijetna in sproščena. To se vidi tudi na obrazih pohodnikov. Prispejemo na cilj. Odlagamo opremo, v bližini je okrepčevalnica, v katero se trumoma zapodimo. Premagali smo napore pohoda, vsaj kanček tišega smo doživeli, kar so občutili borci divizije. In nazadnje na tem pohodu so se rojevala nova poznanstva

Spominska slovesnost na Graški gori

mo se pri znani partizanski domačiji Ramšakovih, kjer nam Ramškova mama pripoveduje o srečanju ustašev in borcev divizije, pa o ustaških pokolih med ranjenimi borci. Vendar se je življenje tudi v teh hribovih spremenilo, topli domovi pa so še vedno ostali topli in gostoljubni, kot so bili nekoč, tudi v tistih nočeh, ko so prišli borci divizije, nam je dejala Ramškova mama. Na borcih je zmrzovala obleka, pokala je in se lomila, ko so se borci premikali, ko so stopale v sneg noge, obute v vrečevino, in ko

in prijateljstva, bilo je srečanje starih in novih generacij, soočeno s tistim legendarnim februarjem ter s spoznanjem, da sneg izpred štiridesetih let ne kopni...

V teh dveh dneh smo se izredno navezali drug na drugega. Preden smo se dokončno razšli, smo si še zaklicali in pomahali v slovo: »Na svidenje do prihodnjega leta, ko se bomo spet zbrali in srečali na tem našem pohodu po poteh legendarne Štirinajste divizije!«

Silvo Jaš

Kozmetika

Vsi smo tako lepi, da je kozmetika čisto odveč. Vsaj tako mislimo, ker se pač marsikdo, če že ne vsakdo, venomer olepšuje, polepšuje pred samim seboj in pred svetom. Naj torej nihče ne pomisli nič grdega še o nas, ki bomo spet pisarili ali govorčili neznanske modrosti in neslanosti ob tej tako imenitni priložnosti. Celo verjeli bomo sami sebi in obsojamo vnaprej vse tiste umazance, ki so venomer pripravljeni umazati vsak slovesen trenutek, zlasti pa še škodoželjno ta dan, ki ga pravkar praznujemo, če se je že kdo spomnil, da je danes osmi marec.

S težkim srcem in z vsem ogorčenjem, ki ga človek še premore spriču tega, da se dan za dnem nad čim zgražamo, je torej treba odločno zavrniti, da je osmi marec kakršenkoli mednarodni dan kozmetike, čeprav bi ga kozmetična industrija in trgovina hoteli izkoristiti. Prav tako naj si naši klavirni, nenehno na smrt prestrašeni humoristi, satiriki ali mile jere ne domišljajo, da bodo (ali so že) danes priklikali iz zapršenih arhivov ali celo iz grobov vsa tista večna, vzvišena načela o enakopravnosti med spoloma, pa o najplemenitejšem poslanstvu mater (upajmo, da tudi nezakonskih!), o nekakšnih mogočnih (treh?) stebrih, ki podpirajo nekaj, kar se sicer zmeraj podira. Nič ne bo iz tega – uboge humoristične reve bodo tudi tokrat pogorele tako da se bo zadnji smejal spet nekdo drug. Bolj donosno se je torej ukvarjati s kozmetiko.

Res je sicer, da tudi v naši družbi lepota – kozmetična sredstva, vse tiste neznanske »zavbe« in milo smrdljiva, patentirana packala, sodijo med luksuz in so jih neusmiljeno obdavčili, kar se utegne zdeti še ena tistih krivic, ki jih zigosamo v slavnostnih govorancah in uvodnikih. Namreč spriču davkov, davščin, carine itd. torej kratimo cvetu matere narave, milim tovarišicam (ne le matronam), pravico do lepote ali do samoodločbe, da se smejo kakorkoli polepsati ali zakrinkati in napadalno odišaviti. To pa je nekaj tako groznega, da sem pač bela vrana, edini, ki je dregnil v ta »tabu«. Zato pa je mogoče toliko pogumneje zagovarjati druga, doslej menda še neobdavčena lepota za današnjo rabo. Po njih res vsi nezadržno, hlastno posegamo. Na srečo je naša materiščina že tako razvita, da je mogoče najti dovolj hvalospevnih besed, sicer čisto navadnih puhlic za razne, pa tudi današnje namene – namreč v nedokončanem slovarju slovenskega knjižnega jezika, če že nismo zadovoljni z »razmišljanji« skupščinskih, delegatskih in volilnih »referatov«. Pri tem se sicer vsiljuje starinski pregovor, da beseda ni konj, kar bi naj pomenilo danes, da z njo vendar ne moreš vsakogar potegniti za nos. Toda mile, spoštovane tovarišice bodo vendar spet ganjene, ko jim bomo kadili, jih povzdigovali in celo pili na njihovo zdravje (vsekakor pa na njihov račun). Ni jih treba opozarjati, da je to pač moška kozmetika, saj utegnejo v njihovih glavicah kaj meniti tudi čisto ženski možgani – brez vsakega lepote.

efes

Prve zimske igre upokojencev so uspele

Petindvajsetega februarja so upokojenci na Kobli navdušeno tekmovali. Med njimi so bili nekateri starejši od sedemdeset let. Prijavilo se je 240 tekmovalcev, zaradi slabega vremena pa jih je prišlo na start le polovično število. Z upokojenci so stopale v korak tudi upokojenke. Tekmovalci so se pomerili v veleslalomu in v teku na tri do štiri kilometre. Pokrovitelj iger je bila SOB Radovljica.

Kdo so bili najboljši? V tekih so v ženski ekipi dosegle prvo mesto Mariborčanke (Šverko, Orešič, Stefanac), moška ekipa je bila najboljša radovljiška (Vojvoda, Žvan, Pristavec). V veleslalomu je med ženskimi ekipami spet zmagala mariborska (Stefanac, Rebolj, Dokša), med moškimi pa ekipa iz Trziča (King, D. Štefe, J. Štefe).

Medalje v posameznih disciplinah so osvojili: Teki: ženske do 55 let (2) – 1. Šverko (Maribor), 2. Pivk (Idrija); ženske nad 55 let (9) – 1. Žigon (Šiška), 2. Orešič (Maribor), 3. Kovačič (Novo mesto); moški do 60 let (11) – 1. Žvan (Radovljica), 2. Makarovič (Nova Gorica), 3. Cerkovnik (Radovljica); moški nad 60 let (14) – 1. Pogačnik (Jesenice), 2. Vojvoda in 3. Pristavec (oba Radovljica).

Veleslalom: ženske do 55 let (4) – 1. Borlinc (Trbovlje), 2. Rebolj (Maribor); ženske nad 55 let (6) – 1. L. Praček (Jesenice), 2. Stefanac (Maribor), 3. Mislej (Novo mesto); moški do 60 let (37) – 1. King (Trzič), 2. Pečovnik (Ravne), 3. Šekli (Jesenice); moški nad 60 let (41) – 1. Grm (Vič), 2. Šmid (Radovljica), 3. Kos (Ravne).

Za uspeh iger gre med drugim zahvala športnemu delavcu Mirku Kavčiču in njegovim sodelavcem. Soglasno je bilo sklenjeno, da postanejo zimske igre upokojujencev tradicionalne.

Vinko Bovcon

Mladi in kmetijstvo

Že vrsto let doslej sta republiška konferenca ZSMS in Zadruga zveza Slovenije skupaj organizirali tekmovanje »Mladi in kmetijstvo«. Začelo se je prve dni februarja. Tekmovanja so potekala najprej v občinskem merilu, sedaj, do 11. marca pa so območna tekmovanja. V njih si mladi izmenjujejo izkušnje, se strokovno izpopolnjujejo, obenem pa so to prijateljska srečanja mladih kmetijcev. Republiško tekmovanje bo 17. marca v Novem mestu. Istega dne bo v kmetijski šoli na Grmu, prav tako v Novem mestu, okrogla miza na temo »Vloga mladih v kmetijstvu«.

Ž. D.

tv-15 naš TOVARIŠ

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je blia najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 – Glavni urednik: ZVONE KRŽIŠNIK; Odgovorni urednik: TONE URBAS; Novinarji – uredniki: ŽIVA DROLE – TV-15 za mladino: BOJAN KUNTARIČ – notranja politika; MILENKO STRAŠEK – reportaža; BOJANA ŽOKALJ-JESIĆ – naša organizacija; Lektorica: KATJA HVALA; Tehnični urednik: DRAGO SETNIČAR; Tajnica uredništva: MARA OKORN; Vodja uprave: MILAN SENIČAR; Telefon uredništva: 327-780; Telefon uprave: 317-049 – Uprava in naročniški oddelki: Moše Pijade 24, p. p. 598, 61001 Ljubljana – Letna naročnina 500 din, posamezna številka v prosti prodaji 10 din – Tekoči račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772 – TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 – Rokopisov in fotografij ne vračamo – Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 42/I-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačujejo temeljnega davka od prometa proizvodov – Korektore in tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35